

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
přednesené dne 15. dubna 2021¹

Věc C-490/20

**V.M.A.
proti**

Stolična obština, rajon „Pančarevo“ (Město Sofie, městská část Pančarevo, Bulharsko)

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii, Bulharsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Občanství Unie – Článek 21 SFEU – Právo na volný pohyb a pobyt na území členských států – Dítě sezdaného páru stejného pohlaví narozené v členském státě – Rodný list vydaný tímto členským státem, ve kterém jsou uvedeny dvě matky u dítěte, z nichž jedna je státní příslušnicí jiného členského státu – Vnitrostátní právní úprava tohoto druhého členského státu, která nepřipouští vydání rodného listu, ve kterém jsou uvedeny dvě matky – Určení rodičovství k dítěti – Odmítnutí uvést ženu, která dítě porodila – Článek 4 odst. 2 SEU – Respektování národní identity členských států – Rozsah soudního přezkumu“

I. Úvod

1. Musí členský stát vydat rodný list, ve kterém jsou uvedeny dvě ženy jako matky, z nichž jedna je státní příslušnicí tohoto členského státu, dítěti narozenému v jiném členském státě, kde mu byl takový rodný list vydán? To je podstatou otázky položené Soudnímu dvoru Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii, Bulharsko) v probíhajícím řízení o předběžné otázce.
2. Odmítnutí bulharských orgánů vydat takový rodný list je v podstatě odůvodněno skutečností, že bulharské právo neumožňuje zapsat do rodného listu dvě matky jako rodiče dítěte. Tato nemožnost vyplývá ze skutečnosti, že v Bulharsku převládá pojetí takzvané „tradiční“ rodiny, které podle předkládajícího soudu představuje chráněnou hodnotu z titulu národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU. Vzhledem k tomu, že z tohoto pojetí vyplývá, že dítě může mít pouze jednu matku, pokládají proto bulharské orgány za nezbytné zjistit totožnost ženy, která dítě porodila, aby byla do rodného listu zapsána pouze ona, přičemž tuto informaci odmítá dotýčný pár sdělit.
3. Vydání požadovaného rodného listu by ve skutečnosti potvrdilo nejen státní příslušnost dotčeného dítěte, ale i jeho postavení občana Unie. Na vydání rodného listu rovněž závisí, zda budou žalobkyně v původním řízení a její manželka považovány za rodiče jejich dcery podle vnitrostátního práva členského státu původu jedné z nich. Za těchto okolností položil

¹ – Původní jazyk: francouzština.

předkládající soud Soudnímu dvoru otázku, zda odmítnutí vydat bulharský rodný list, kterým by byly uznány rodičovské vazby založené ve Španělsku, je v rozporu s čl. 21 odst. 1 SFEU, jakož i se základními právy obsaženými v Listině základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), zejména v článku 7 a čl. 24 odst. 2 Listiny.

4. Tato otázka je velmi citlivá s ohledem na výlučné pravomoci členských států v oblasti státní příslušnosti a rodinného práva a vzhledem ke značným rozdílům, které dosud existují v Unii, pokud jde o právní postavení a práva přiznaná párům stejného pohlaví. Má rovněž významný praktický význam, jak dokazuje věc C-2/21, Rzecznik Praw Obywatelskich, v současné době projednávaná před Soudním dvorem, jejíž skutkový a právní rámec je velmi podobný rámci v projednávané věci a která zčásti vyvolává téměř totožné otázky.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Nařízení (EU) č. 2016/1191

5. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012² osvobozuje od legalizace nebo podobné formality některé veřejné listiny vydané orgány jednoho členského státu v souladu s jeho vnitrostátním právem, jejichž účelem je stvrzení mimo jiné narození a rodičovství. Toto nařízení se v souladu s čl. 2 odst. 1 použije v případě, že tyto listiny mají být předloženy orgánům jiného členského státu.

6. Podle bodu 7 odůvodnění tohoto nařízení by toto nařízení nemělo ukládat členským státům povinnost vydávat veřejné listiny, které podle jejich vnitrostátního práva neexistují.

7. Článek 2 odst. 4 uvedeného nařízení stanoví, že se nařízení nevztahuje na uznávání právních účinků týkajících se obsahu veřejných listin vydaných orgány jednoho členského státu v jiném členském státě.

2. Směrnice 2004/38/ES

8. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS³, v čl. 2 odst. 2 definuje „rodinné příslušníky“ občana Unie následovně:

„a) manžel nebo manželka;

² – Úř. věst. 2016, L 200, s. 1.

³ – Úř. věst. 2004, L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 46.

- b) partner, se kterým občan Unie uzavřel registrované partnerství na základě právních předpisů členského státu, zachází-li právní řád hostitelského členského státu s registrovaným partnerstvím jako s manželstvím, v souladu s podmínkami stanovenými souvisejícími právními předpisy hostitelského členského státu;
- c) potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami, a takoví potomci manžela či manželky nebo partnera či partnerky stanovení v písmenu b);
- d) předci v přímé linii, kteří jsou vyživovanými osobami, a takoví předci manžela či manželky nebo partnera či partnerky stanovení v písmenu b);“

9. Článek 4 této směrnice, nadepsaný „Právo na opuštění území“, stanoví:

„1. Aniž jsou dotčeny předpisy o cestovních dokladech použitelné pro kontroly na státních hranicích, mají všichni občané Unie s platným průkazem totožnosti nebo cestovním pasem a jejich rodinní příslušníci, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají platný cestovní pas, právo opustit území členského státu a odebrat se do jiného členského státu.

[...]

3. Členské státy v souladu se svými právními předpisy vydávají a obnovují svým státním příslušníkům průkaz totožnosti nebo cestovní pas s uvedením jejich státní příslušnosti.

[...]“

B. Bulharské právo

10. Podle článku 46 odst. 1 bulharské Ústavy, který je součástí kapitoly 2 Ústavy, nadepsané „Základní práva a povinnosti občanů“, „[m]anželství je dobrovolný svazek mezi mužem a ženou“.

11. Platné bulharské právo neumožňuje uzavřít manželství nebo jakoukoli jinou formu svazku, který by měl právní účinky, mezi osobami stejného pohlaví.

12. Rodičovství je upraveno v kapitole VI Semeen kodeks (zákon o rodině)⁴. Článek 60 odst. 1 a 2 tohoto zákona stanoví:

„(1) Rodičovství matky je určeno porodem.

(2) Matkou dítěte je žena, která jej porodila, a to i v případě asistované reprodukce.“

13. Článek 61 zákona o rodině stanoví:

„(1) Má se za to, že manžel matky je otcem dítěte narozeného během manželství nebo do 300 dnů od jeho zrušení.

⁴ – DV č. 47 ze dne 23. června 2009, pozměněné znění v DV č. 74 ze dne 15. září 2009, DV č. 82 ze dne 16. října 2009, DV č. 98 ze dne 14. prosince 2010, DV č. 100 ze dne 21. prosince 2010, pozměněné a doplněné znění v DV č. 82 ze dne 26. října 2012, pozměněné znění v DV č. 68 ze dne 2. srpna 2013, DV č. 74 ze dne 20. září 2016, pozměněné a doplněné znění v DV č. 103 ze dne 28. prosince 2017, pozměněné a doplněné znění v DV č. 24 ze dne 22. března 2019, pozměněné znění v DV č. 101 ze dne 27. prosince 2019.

(2) Narodí-li se dítě do 300 dnů od zrušení manželství, avšak poté, co se matka znovu provdala, má se za to, že otcem dítěte je nový manžel matky.

[...]

14. Podle článku 64 zákona o rodině, je-li původ dítěte ve vztahu k některému z jeho rodičů neznámý, může kterýkoliv z rodičů uznat dítě za vlastní. Toto uznání za vlastní se v souladu s článkem 65 téhož zákona provádí na základě jednostranného prohlášení učiněného před matričním úředníkem nebo na základě prohlášení s podpisem ověřeným notářem.

15. Naredba ministra pro regionální rozvoj a veřejné práce č. RD-02-20-9 ze dne 21. května 2012 o fungování jednotného systému matričních zápisů a evidenci obyvatelstva (dále jen „nařízení č. RD-02-20-9“)⁵ v článku 12 stanoví:

„(1) V případě zápisu narození, k němuž došlo v zahraničí, se údaje týkající se jména držitele listiny, data a místa narození, pohlaví a místa narození, pohlaví a zjištěného původu zapíše do rodného listu tak, jak jsou uvedeny v předloženém stejnopisu nebo překladu zahraničního dokumentu do bulharštiny.

[...]

(3) Není-li při vyhotovení rodného listu v Bulharské republice prokázáno rodičovství (matky nebo otce), odpovídající kolonka určená pro údaje týkající se daného rodiče se nevyplní a bude proškrtnuta.

(4) Neobsahuje-li stejnopis nebo výpis veškeré požadované údaje o rodičích, použijí se údaje z jejich dokladů totožnosti nebo z registru obyvatel. Informace týkající se osobního identifikačního čísla, data narození, patronyma (v příslušných případech) a státní příslušnosti rodiče, který je bulharským státním příslušníkem, se doplní na základě registru obyvatel. Datum narození a státní příslušnost rodiče, který je cizím státním příslušníkem, mohou být doplněny z jeho vnitrostátního dokladu totožnosti. Není-li možné doplnit veškeré údaje týkající se tohoto rodiče, bude rodný list obsahovat pouze dostupné informace.

[...]

III. Skutkový stav a spor v původním řízení

16. V.M.A., žalobkyně v původním řízení, je bulharskou státní příslušnicí, zatímco její manželka je státní příslušnicí Spojeného království, narozenou v Gibraltar, kde tyto dvě ženy uzavřely v roce 2018 sňatek. Od roku 2015 pobývají ve Španělsku. V prosinci 2019 se jim narodila dcera, k jejímuž narození došlo ve Španělsku, kde rovněž společně s oběma rodiči pobývá. Rodný list této dcery, vydaný španělskými orgány, označuje žalobkyni v původním řízení jako „matku A“ a její manželku jako „matku“ dítěte.

⁵ – DV č. 43 ze dne 8. června 2012, pozměněné a doplněné znění v DV č. 4 ze dne 14. ledna 2014, pozměněné znění v DV č. 2 ze dne 9. ledna 2015, pozměněné a doplněné znění v DV č. 64 ze dne 21. srpna 2015, pozměněné a doplněné znění v DV č. 22 ze dne 22. března 2016, pozměněné a doplněné znění v DV č. 32 ze dne 13. dubna 2018.

17. Dne 29. ledna 2020, požádala žalobkyně v původním řízení příslušný orgán, a sice Stoličnu obštinu (město Sofie, Bulharsko), aby jí vydal rodný list pro její dceru, jelikož rodný list je zejména nezbytný pro vydání bulharského dokladu totožnosti. Na podporu své žádosti předložila úředně ověřený překlad výpisu z matriky města Barcelona (Španělsko) týkající se osvědčení o narození dítěte do bulharštiny.

18. E-mailem ze dne 7. února 2020 vyzvalo město Sofie žalobkyni v původním řízení, aby ve lhůtě 7 dnů předložila důkazy o rodičovství k dítěti ve vztahu k jeho biologické matce. Město Sofie v tomto ohledu uvedlo, že vzor pro vyhotovení rodného listu, který je součástí platného vnitrostátního práva, stanoví pouze jednu kolonku pro „matku“ a druhou kolonku pro „otce“, přičemž do každé z kolonek je možno zapsat jen jedno jméno.

19. Dne 18. února 2020 žalobkyně v původním řízení na tuto výzvu odpověděla, že požadovanou informaci nemůže poskytnout a že k tomu není podle bulharských právních předpisů povinná.

20. Rozhodnutím ze dne 5. března 2020 tudíž město Sofie žádost o vydání rodného listu zamítlo. Toto rozhodnutí o zamítnutí odůvodnilo nedostatkem informací o biologické matce dítěte a skutečností, že zápis dvou rodičů ženského pohlaví do rodného listu je v rozporu s veřejným pořádkem v Bulharsku, který nepovoluje manželství mezi dvěma osobami stejného pohlaví.

21. Žalobkyně v původním řízení tedy podala proti tomuto rozhodnutí o zamítnutí žalobu k předkládajícímu soudu, Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii).

22. Tento soud uvádí, že podle čl. 25 odst. 1 bulharské Ústavy a podle článku 8 zákona za balgarskoto graždanstvo (zákon o bulharském státním občanství) má dítě bulharskou státní příslušnost, i když nemá dosud bulharský rodný list. Nevydání rodného listu totiž nepředstavuje odmítnutí přiznání bulharské státní příslušnosti.

23. Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii) má pochybnosti o tom, zda odmítnutí bulharských orgánů zapsat narození bulharské státní příslušnice, k němuž došlo v jiném členském státě a které bylo osvědčeno rodným listem se zápisem dvou matek, vydaným v tomto posledně uvedeném členském státě, neporušuje práva, která uvedené bulharské státní příslušnici přiznávají články 20 a 21 SFEU, jakož i články 7, 24 a 45 Listiny. Odmítnutí vydat bulharský rodný list totiž může způsobit vážné administrativní překážky při vydání bulharských dokladů totožnosti, a tudíž ztížit volný pohyb dítěte a neomezený výkon jeho práv jakožto unijního občana.

24. Kromě toho, jelikož druhá matka dítěte je státní příslušnicí Spojeného království, klade si tento soud otázku, zda jsou za účelem posouzení této otázky relevantní právní důsledky vyplývající z vystoupení Spojeného království z Unie, a zejména skutečnost, že dítě nemůže nadále požívat statusu občana Unie na základě státní příslušnosti jeho druhé matky.

25. Předkládající soud se zároveň táže, zda by případná povinnost, aby bulharské orgány zapsaly při vystavení osvědčení o narození do bulharského rodného listu dvě matky jako rodiče, neporušovala národní identitu Bulharské republiky, která nestanovila možnost zapsat do rodného listu dva rodiče stejného pohlaví. Tento soud v tomto ohledu uvádí, že právní předpisy upravující rodičovství k dítěti mají zásadní význam v bulharské ústavní tradici, jakož i v bulharské právní nauce v oblasti rodinného a dědického práva, a to jak z ryze právního hlediska, tak ve vztahu k hodnotám, s ohledem na aktuální stadium vývoje společnosti v Bulharsku.

26. Tento soud tak vznáší otázku, zda je nezbytné nalézt rovnováhu mezi jednotlivými oprávněnými zájmy, které vyvstávají v projednávané věci: na jedné straně národní identitou Bulharské republiky a na straně druhé zájmy a zejména právem na soukromí a na volný pohyb dítěte, které nenese žádnou odpovědnost za rozdílnou úroveň společenských hodnot mezi členskými státy Unie. V tomto ohledu si zejména klade otázku, zda lze takového vyvažování zájmů dosáhnout na základě použití zásady proporcionality. Konkrétně se táže, zda lze přijatelného vyvážení jednotlivých oprávněných zájmů dosáhnout, pokud by byla v kolonce „matka“ zapsána jedna z matek uvedených ve španělském rodném listu, tedy buď biologická matka dítěte, nebo její manželka, která se stala matkou dítěte jiným postupem (například adopcí), a kolonka „otec“ by zůstala nevyplněná.

27. Konečně, v případě, že by Soudní dvůr dospěl k závěru, že unijní právo vyžaduje zápis obou matek dítěte do bulharského rodného listu, se předkládající soud táže, jak má být tento požadavek proveden při vědomí toho, že tento soud nemůže nahradit platný vzor pro vyhotovení rodného listu.

IV. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

28. Rozhodnutím ze dne 2. října 2020, došlým téhož dne Soudnímu dvoru, se tedy Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být články 20 a 21 SFEU, jakož i články 7, 24 a 45 [Listiny] vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby bulharské správní orgány, u kterých byla podána žádost o osvědčení narození dítěte s bulharskou státní příslušností, ke kterému došlo v jiném členském státě Unie a bylo osvědčeno španělským rodným listem, ve kterém jsou jako matky zapsány dvě osoby ženského pohlaví bez uvedení bližších údajů, zda jedna a pokud ano, která z nich, je biologickou matkou dítěte, odmítly vydat bulharský rodný list s odůvodněním, že žalobkyně odmítá sdělit, kdo je biologickou matkou dítěte?
- 2) Musí být čl. 4 odst. 2 SEU, jakož i článek 9 Listiny vykládány v tom smyslu, že respektování národní a ústavní identity členských států znamená, že členské státy mají širokou posuzovací pravomoc, pokud jde o pravidla upravující určení rodičovství? Konkrétně:
 - Musí být čl. 4 odst. 2 SEU vykládán v tom smyslu, že členskými státy umožňuje požadovat informace o biologickém původu dítěte?
 - Musí být čl. 4 odst. 2 SEU ve spojení s článkem 7 a čl. 24 odst. 2 Listiny vykládán v tom smyslu, že je nezbytné nalézt rovnováhu mezi na jedné straně národní a ústavní identitou členského státu a na druhé straně nejvlastnějším zájmem dítěte, přičemž je nutné přihlídnout ke skutečnosti, že v současnosti neexistuje shoda jak ve vztahu k hodnotám, tak z právního hlediska, pokud jde o možnost nechat zapsat do rodného listu jako rodiče osoby téhož pohlaví, bez uvedení bližších údajů, zda jedna a pokud ano, která z nich, je biologickým rodičem dítěte? V případě kladné odpovědi na tuto otázku, jak by bylo možné tohoto vyvážení zájmů konkrétně dosáhnout?

- 3) Jsou pro odpověď na první otázku relevantní právní důsledky Brexitu, jelikož jedna matka, která je uvedena v rodném listě vydaném jiným členským státem, je státní příslušnicí Spojeného království a druhá matka je státní příslušnicí členského státu Unie, a to zejména s ohledem na skutečnost, že odmítnutí vydat bulharský rodný list dítěte představuje překážku vydání průkazu totožnosti dítěte členským státem, a může tak ztížit neomezený výkon jeho práv jako unijního občana?
- 4) V případě kladné odpovědi na první otázku: ukládá unijní právo, a zejména zásada efektivity, příslušným vnitrostátním orgánům, aby se odchýlily od vzoru pro vyhotovení rodného listu, který je součástí platného vnitrostátního práva?“

29. Dne 19. října 2020 vyhověl předseda Soudního dvora žádosti předkládajícího soudu, aby byla žádost o rozhodnutí o předběžné otázce projednána ve zrychleném řízení podle čl. 105 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

30. Žalobkyně v původním řízení, německá, španělská, italská, maďarská, polská a slovenská vláda, jakož i Evropská komise předložily písemná vyjádření k předběžným otázkám. Na jednání konaném dne 9. února 2021 přednesly své řeči žalobkyně v původním řízení, bulharská, španělská, italská, maďarská, nizozemská a polská vláda, jakož i Komise.

V. Posouzení

A. Ke skutkovým předpokladům ve věci v původním řízení a jejich vlivu na analýzu předběžných otázek

31. Nejprve je nezbytné objasnit některé skutkové předpoklady předkládacího usnesení, které byly na jednání zpochybněny bulharskou vládou, jakož i jejich vliv na analýzu předběžných otázek.

32. Předkládající soud v předkládacím usnesení opakovaně tvrdí, že je nesporné, že dítě má bulharskou státní příslušnost na základě čl. 25 odst. 1 bulharské Ústavy. Podle tohoto ustanovení „[b]ulharským státním příslušníkem je každá osoba, jejímž alespoň jedním z rodičů je bulharský státní příslušník“. V tomto ohledu bulharská vláda na jednání před Soudním dvorem potvrdila, že k nabytí bulharské státní příslušnosti na základě výše uvedeného ustanovení dochází *ex lege*, to znamená, že není potřeba žádný administrativní akt za účelem přiznání státní příslušnosti.

33. Nicméně, vzhledem k tomu, že podle čl. 60 odst. 2 zákona o rodině je matkou dítěte „žena, která jej porodila“ (dále jen „biologická matka“), a že právě tato informace ve sporu v původním řízení chybí, bulharská vláda na jednání zpochybnila tvrzení předkládajícího soudu, podle něhož je nesporné, že dítě má bulharskou státní příslušnost. Jinými slovy, Bulharsko neuznává rodičovský vztah mezi žalobkyní v původním řízení a dítětem, a v důsledku toho skutečnost, že dítě má bulharskou státní příslušnost pouze na základě předložení španělského rodného listu.

34. Bulharská vláda sice rovněž zdůraznila, že k tomu, aby dítě získalo bulharskou státní příslušnost, postačuje, aby žalobkyně v původním řízení uznala své mateřství podle článku 64 zákona o rodině. Tato možnost není vyhrazena muži v heterosexuálním vztahu ani nepodléhá důkazu biologického rodičovství. Jinak řečeno, i kdyby žalobkyně v původním řízení nebyla biologickou matkou ve smyslu čl. 60 odst. 2 zákona o rodině, může tak na základě bulharského

práva získat postavení matky dítěte (a stát se tak „zákonnou matkou“, jak je uváděno dále v tomto stanovisku). To by mělo nicméně podle vysvětlení bulharské vlády za následek zrušení veškerých rodičovských vazeb mezi dítětem a jeho biologickou matkou podle bulharského práva.

35. V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, v rámci postupu spolupráce zavedeného článkem 267 SFEU, aby zpochybňoval posouzení skutkového stavu s ohledem na platnou vnitrostátní právní úpravu provedené předkládajícím soudem⁶. Za těchto podmínek je Soudní dvůr v zásadě vázán předpokladem, podle něhož má dítě bulharskou státní příslušnost.

36. S ohledem na zjevné nejasnosti v této otázce a za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu je však třeba v projednávané věci zkoumat dva případy.

37. Prvním případem je situace, kdy dítě nezískalo *ex lege* bulharskou státní příslušnost, neboť žalobkyně v původním řízení není jeho biologickou matkou, a tuto státní příslušnost nemůže získat ani v budoucnu, neboť žalobkyně v původním řízení nechce uznat své mateřství podle článku 64 zákona o rodině. Druhým případem je situace, kdy dítě získalo bulharskou státní příslušnost, protože žalobkyně v původním řízení je ve skutečnosti jeho biologickou matkou, nebo tuto státní příslušnost může získat na základě uznání svého mateřství žalobkyní v původním řízení podle článku 64 tohoto zákona.

38. I kdyby, v prvním případě, dítě nebylo občanem Unie podle čl. 20 odst. 1 druhé věty SFEU, je nicméně třeba zdůraznit, že situace v původním řízení i přesto spadá do působnosti unijního práva. V tomto případě totiž vyvstává otázka, zda občanka Unie – žalobkyně v původním řízení – která využila svého práva na volný pohyb a stala se společně se svou manželkou matkou dítěte v souladu s vnitrostátním právem jiného členského státu, může vyžadovat, aby její členský stát původu tuto situaci uznal a vydal za tímto účelem rodný list se zápisem obou žen jako rodičů dotčeného dítěte. Formulace první a druhé předběžné otázky totiž nevyklučuje, aby tyto otázky byly zkoumány z pohledu žalobkyně v původním řízení, jelikož neodkazují výslovně nebo výlučně na právo dítěte na volný pohyb.

39. Stejně tak, pokud jde o druhý případ, je třeba uvést, že předběžné otázky neztratí nic na své relevanci, i když bude prokázáno mateřství (biologické nebo zákonné) žalobkyně v původním řízení. Formulace první předběžné otázky sice může navodit dojem, že vydání bulharského rodného listu závisí pouze na ztotožnění (biologické) matky dítěte. Ve skutečnosti však ani ztotožnění žalobkyně jako matky dítěte nezmění nic na skutečnosti, že bulharské orgány nejsou ochotny vydat požadovaný rodný list se zápisem žalobkyně v původním řízení a její manželky jako matek dítěte, stejně jako v případě španělského rodného listu. Tato okolnost byla potvrzena na jednání bulharskou vládou. Odmítnutí vydat požadovaný rodný list mimoto vede *de facto* k tomu, že dítě nebude moci získat bulharský doklad totožnosti. I nadále tedy vyvstává otázka slučitelnosti této situace s články 20 a 21 SFEU, jakož i s články 7, 24 a 45 Listiny.

40. Soudní dvůr tedy bude muset v každém případě odpovědět na otázku, zda unijní právo stanoví povinnost, aby členský stát pro účely vydání rodného listu uznal rodičovství k dítěti ve vztahu k sezdanému páru dvou žen, jak je zapsáno ve veřejné listině vydané jiným členským státem,

⁶ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 16. června 2015, Gauweiler a další (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 15), jakož i ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 27).

nebo zda má tento prvně uvedený členský stát naopak možnost určit rodičovství v souladu se svým vnitrostátním právem, pokud toto právo vyžaduje uznání pouze jedné ženy jako matky⁷.

41. Otázka, zda bulharské orgány mohou vyžadovat informace o totožnosti biologické matky dítěte, uvedená předkládajícím soudem v jeho první předběžné otázce, tedy nemá nezávislý charakter. Pokud by totiž bylo Bulharsko povinno uznat rodičovství k dítěti ve vztahu ke dvěma ženám zapsaným jako matky ve španělském rodném listu, byla by totožnost biologické matky zcela odsunuta do pozadí, jelikož bulharské orgány by byly v každém případě povinny zapsat do rodného listu dvě ženy jako matky. Naproti tomu, pokud by mělo Bulharsko možnost určit rodičovství v souladu se svým vnitrostátním právem, mělo by to nutně za následek, že bude moci považovat za matku dítěte pouze jednu ženu, bez ohledu na to, zda půjde o biologickou matku nebo o matku, která mateřství uznala.

B. Přístup, který je třeba použít

42. S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba se první a druhou předběžnou otázkou zabývat společně, a to tak, jak byly vymezeny v bodě 40 tohoto stanoviska. V tomto rámci bude rovněž poskytnuta odpověď na třetí předběžnou otázku, která se týká důsledků Brexitu na situaci v původním řízení.

43. Za účelem odpovědi na tyto otázky je tak třeba zaprvé zkoumat, zda odmítnutí vydat požadovaný rodný list představuje, ve vztahu ke každému z případů uvedených v bodě 37 výše, tedy, že dítě má bulharskou státní příslušnost či nikoli, překážku výkonu práv zakotvených v druhé části SFEU, zejména práva občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území Unie podle čl. 21 odst. 1 SFEU.

44. Zadruhé je třeba ověřit, zda případná překážka volnému pohybu může být odůvodněna, zejména s ohledem na čl. 4 odst. 2 SEU, který zaručuje respektování národní identity členských států. Předkládající soud se touto otázkou zabývá podrobněji v rámci druhé předběžné otázky. V tomto ohledu bude zejména potřeba určit, zda zdůvodnění na základě národní identity vyžaduje vyvážení významu s dalšími zájmy, jako jsou základní práva v Listině uvedená v první předběžné otázce, a jaký je případně rozsah přezkumu prováděného Soudním dvorem.

45. Tato analýza bude nejprve provedena ve vztahu k prvnímu případu uvedenému v bodě 37 výše, a sice případu, kdy dítě nemá bulharskou státní příslušnost. V tomto rámci bude rovněž poskytnuta odpověď na otázku, vznesenou přinejmenším implicitně na jednání, zda může být Bulharská republika případně za okolností v projednávané věci povinna udělit státní občanství dítěti žalobkyně v původním řízení (oddíl C).

46. Poté bude zkoumán případ, kdy dítě má bulharskou státní příslušnost (oddíl D).

47. Konečně, v odpovědi na čtvrtou předběžnou otázku uvedu několik praktických úvah s cílem poskytnout předkládajícímu soudu vodítka při provádění navrženého řešení (oddíl E).

⁷ – Tato otázka se velmi podobá otázce, která byla položena Soudnímu dvoru předkládajícím soudem ve věci C-2/21, Rzecznik Praw Obywatelskich, uvedené v bodě 4 tohoto stanoviska. Tato věc se totiž týká dítěte polské státní příslušnice, která se provdala za irskou státní příslušnici, přičemž všichni pobývají ve Španělsku. Tento členský stát vydal rodný list se zápisem obou žen jako matek dítěte. Předkládající soud se tak táže Soudního dvora, zda mohou polské správní orgány odmítnout přepsat tento rodný list, přičemž tento přepis je nezbytný k tomu, aby dítě mohlo získat polský doklad totožnosti, s odůvodněním, že polské právo nestanoví rodičovství u párů stejného pohlaví a že uvedený rodný list obsahuje zápis osob stejného pohlaví jako rodičů.

C. K první a druhé předběžné otázce v případě, že dítě nemá bulharskou státní příslušnost

1. K překážce volného pohybu občanů Unie

a) K překážce výkonu práv dítěte

48. Podle článku 21 odst. 1 SFEU má každý občan Unie právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení. K zajištění výkonu tohoto práva v praxi jsou členské státy podle čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38 povinny vydávat svým státním příslušníkům doklad totožnosti v souladu se svými právními předpisy.

49. Ohledně této posledně uvedené povinnosti je třeba na úvod uvést, že bulharské orgány nejsou příslušné k vydání dokladu totožnosti dítěti podle čl. 4 odst. 3 uvedené směrnice, pokud toto dítě nemá bulharskou státní příslušnost.

50. Ohledně otázky, zda mohou být bulharské orgány povinny za okolností v projednávané věci udělit tomuto dítěti bulharské státní občanství, je třeba zaprvé připomenout, že vymezení podmínek pro nabývání a pozbytování státního občanství spadá v souladu s mezinárodním právem do pravomoci členských států⁸.

51. Zadruhé, pokud jde o výhradu, že členské státy musí při výkonu této pravomoci dodržovat unijní právo⁹, je třeba připomenout, že tato výhrada se uplatní pouze tehdy, pokud se tento výkon pravomoci dotýká práv přiznaných a chráněných právním řádem Unie¹⁰. Jinými slovy, akt podmiňující nabytí nebo pozbytí státního občanství členského státu může spadat do působnosti unijního práva pouze tehdy, pokud omezuje práva vyplývající ze statusu občana Unie¹¹. Naproti tomu, pokud osoba nikdy nenabyla práva vyplývající ze statusu občana Unie, takový akt nemůže bez dalšího taková práva omezit. Tudíž, nelze mít za to, že situace této osoby spadá „svojí povahou a důsledky“ do unijního práva¹².

52. Z tohoto důvodu se nelze v případě, že dítě nenabývalo bulharské státní občanství *ex lege*, zabývat otázkou, zda může být Bulharská republika povinna udělit tomuto dítěti státní občanství podle článků 20 a 21 SFEU z pohledu dítěte¹³.

⁸ – Rozsudky ze dne 7. července 1992, Micheletti a další (C-369/90, EU:C:1992:295, bod 10); ze dne 2. března 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, bod 39), jakož i ze dne 12. března 2019, Tjebbes a další (C-221/17, EU:C:2019:189, bod 30).

⁹ – Rozsudky ze dne 7. července 1992, Micheletti a další (C-369/90, EU:C:1992:295, bod 10); ze dne 20. února 2001, Kaur (C-192/99, EU:C:2001:106, bod 19); ze dne 2. března 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, bod 45), jakož i ze dne 12. března 2019, Tjebbes a další (C-221/17, EU:C:2019:189, bod 32).

¹⁰ – Rozsudek ze dne 2. března 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, bod 48).

¹¹ – Rozsudky ze dne 2. března 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, bod 48), jakož i ze dne 12. března 2019, Tjebbes a další (C-221/17, EU:C:2019:189, bod 32).

¹² – Viz rozsudky ze dne 20. února, Kaur (C-192/99, EU:C:2001:106, bod 25), jakož i ze dne 2. března 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, body 42 a 49).

¹³ – Ohledně otázky, zda může taková povinnost vyplývat ze statusu občana Unie a jeho práv, která z toho vyplývají žalobkyni v původním řízení, viz body 65 a 133 tohoto stanoviska.

53. Pro případ potřeby je třeba v této souvislosti zdůraznit, že španělská vláda na jednání potvrdila, že v případě, že dítě nebude moci uplatnit nárok na bulharské státní občanství ani státní občanství Spojeného království¹⁴, bude mít dítě nárok na udělení španělského státního občanství podle článku 17 španělského občanského zákoníku. Nehrozí tedy riziko, že by dítě zůstalo bez státní příslušnosti.

54. Tudíž, v případě, že dítě nemá bulharskou státní příslušnost, nepožívá práv vyplývajících z čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38, jakož i z článků 20 a 21 SFEU, která jsou vyhrazena občanům Unie. V důsledku toho nemůže odmítnutí bulharských orgánů vydat dítěti bulharský rodný list se zapsanou žalobkyní v původním řízení a její manželkou jako matkami tohoto dítěte, stejně jako v případě španělského rodného listu, ani odmítnutí vydat tomuto dítěti bulharský doklad totožnosti porušovat tato práva.

b) K překážce výkonu práv žalobkyně v původním řízení

55. Je třeba připomenout, že v právě přezkoumávaném případě není žalobkyně v původním řízení biologickou matkou dítěte a nechce uznat své mateřství podle článku 64 zákona o rodině¹⁵.

56. Odmítnutí vydat požadovaný rodný list může nicméně představovat překážku výkonu jejího práva volného pohybu, jelikož na základě španělského práva legálně nabyta postavení matky dítěte.

57. Rodný list odráží rodičovství osoby, jak bylo prokázáno příslušnými orgány. Z tohoto hlediska z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, jakož i z vysvětlení poskytnutých na jednání bulharskou vládou vyplývá, že přepis španělského rodného listu by v praxi vedl k tomu, že by žalobkyni v původním řízení a její manželce bylo přiznáno postavení matky. Naopak, pokud by jedna z těchto dvou žen nebyla v této listině uvedena, nebyla by považována za matku dítěte podle bulharského práva.

58. V tomto ohledu je zajisté pravda, že unijní právo ve svém současném stavu vývoje nestanoví pravidla ve věci určování osobního stavu osob¹⁶ a konkrétně ve věci rodičovství. To nicméně neznamená, že vnitrostátní opatření přijatá v této oblasti nemůže představovat překážku výkonu práv a základních svobod zaručených Smlouvami. Z ustálené judikatury totiž vyplývá, že pokud situace spadá do věcné působnosti Smluv, musejí členské státy při výkonu svých pravomocí dodržovat unijní právo¹⁷.

59. Není pochyb o tom, že situace žalobkyně v původním řízení, která je bulharskou státní příslušnicí s bydlištěm ve Španělsku, spadá do působnosti čl. 21 odst. 1 SFEU a že se může dovolávat práv, která z tohoto ustanovení vyplývají, vůči svému členskému státu původu¹⁸.

¹⁴ – Zdá se, že britské orgány, po předložení věci k Soudnímu dvoru Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii), odmítly udělit dítěti britské státní občanství v souladu s British Nationality Act 1981 (zákon z roku 1981 o britském státním občanství) z důvodu, že britská matka, která se narodila v Gibraltaru rodiči s britskou státní příslušností, nemůže přenést svou státní příslušnost na dítě, pokud se toto dítě narodilo mimo území Spojeného království.

¹⁵ – Viz bod 37 tohoto stanoviska.

¹⁶ – Rozsudky ze dne 2. října 2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, bod 25); ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, bod 16), a ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 37).

¹⁷ – Rozsudky ze dne 2. října 2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, body 25 a 26); ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, bod 16); ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolfersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 32), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 38).

¹⁸ – Rozsudky ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 23); ze dne 14. listopadu 2017, Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, bod 51), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 31).

V tomto ohledu je třeba připomenout, že překážku volného pohybu občanů může tvořit jakékoli vnitrostátní opatření, které může občanům Unie bránit ve výkonu této svobody nebo může tento výkon činit méně přitažlivým¹⁹.

60. Mimoto Soudní dvůr již rozhodl, že práva priznaná čl. 21 odst. 1 SFEU státním příslušníkům členských států zahrnují právo vést běžný rodinný život, za přítomnosti jejich rodinných příslušníků, jak v hostitelském členském státě, tak v členském státě, jehož mají státní příslušnost, po návratu do něj²⁰.

61. Soudní dvůr již měl příležitost v tomto kontextu objasnit, že „rodinnými příslušníky“ jsou v každém případě rodinní příslušníci uvedení v čl. 2 bodu 2 směrnice 2004/38²¹. Toto ustanovení odkazuje zejména na „manžela nebo manželku“ občana Unie [písm. a)] a na jeho „potomky v přímé linii“ [písm. c)]. Nezařazení manžela nebo manželky občana Unie stejného pohlaví, se kterým nebo se kterou občan Unie platně uzavřel manželství podle právních předpisů členského státu, mezi „rodinné příslušníky“ s odůvodněním, že právo jiného členského státu tuto možnost nestanoví, by přitom vedlo k riziku, že se práva vyplývající z čl. 21 odst. 1 SFEU budou v jednotlivých členských státech lišit, v závislosti na ustanoveních jejich vnitrostátního práva²². Ze stejného důvodu Soudní dvůr rozhodl, že pojem „potomek v přímé linii“ musí být v celé Unii vykládán jednotným způsobem²³. V projednávané věci je nesporné, že žalobkyni v původním řízení i její manželce bylo platně priznáno právní postavení rodiče dítěte na základě španělského práva²⁴ a že mimoto vedou s jejich dcerou ve Španělsku skutečný rodinný život.

62. Neuznání těchto rodičovských vztahů založených ve Španělsku by přitom vytvořilo závažné překážky pro rodinný život v Bulharsku. Právní postavení rodinného příslušníka je totiž základem pro mnoho práv a povinností vyplývajících z unijního i vnitrostátního práva. Jen příkladmo, počínaje nejistotou ohledně práva dítěte na pobyt v Bulharsku, přes překážky v oblasti péče a sociálního zabezpečení, by toto odmítnutí mělo rovněž důsledky ve věcech manželských a dědictví. Za těchto podmínek je nepochybné, že neuznání rodičovských vztahů založených ve Španělsku by mohlo odradit žalobkyni v původním řízení od návratu do jejího členského státu původu.

63. Jak bylo sice uvedeno v bodě 34 výše, i kdyby nebyla biologickou matkou dítěte, může žalobkyně v původním řízení uznat své mateřství podle článku 64 zákona o rodině. Nicméně, uznání mateřství má nutně za následek vyloučení uznání jiné ženy, a zvláště její manželky, jako matky²⁵.

¹⁹ – Rozsudky ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, bod 70); ze dne 18. července 2017, Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, bod 33); ze dne 13. června 2019, TopFit a Biffi (C-22/18, EU:C:2019:497, bod 47), a ze dne 10. října 2019, Krah (C-703/17, EU:C:2019:850, bod 41).

²⁰ – Rozsudky ze dne 7. července 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296, body 21 a násl.); ze dne 14. listopadu 2017, Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, bod 52), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 32).

²¹ – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 33).

²² – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 39).

²³ – Rozsudek ze dne 26. března 2019, SM (Dítě v péči zajišťované prostřednictvím alžírského institutu „kafala“) (C-129/18, EU:C:2019:248, bod 50).

²⁴ – Na tomto místě vycházím z předpokladu, potvrzeného na jednání španělskou vládou, že určení rodičovství je v souladu se španělským mezinárodním právem soukromým spjata s obvyklým bydlištěm dítěte, to znamená se španělským právem, které stanoví rodičovství manželky biologické matky dítěte. Na rozdíl od věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, body 62 a 63), je legalita postavení priznaného v jiném členském státu nepochybná.

²⁵ – Viz bod 34 tohoto stanoviska.

64. To by tedy žalobkyni v původním řízení v případě jejího návratu do Bulharska zabránilo v pokračování rodinného života, který vedla ve Španělsku. Konkrétně by musela převzít sama všechny rodičovské úkoly, které vyžadují důkaz o rodičovství, ať už se jedná o zápis do školy, lékařská rozhodnutí nebo jakýkoli druh správního řízení jménem dítěte, protože její manželka by byla vyloučena z postavení matky. Z tohoto hlediska by mimoto tato žena, která rovněž legálně získala postavení matky, a tedy právo péče o dítě v členském státě bydliště páru, a sice ve Španělsku, mohla bránit navrácení dítěte do Bulharska. To může také odradit žalobkyni v původním řízení od návratu do jejího členského státu původu.

65. Naproti tomu nepřiznání bulharské státní příslušnosti dítěti samo o sobě nepředstavuje překážku výkonu práva volného pohybu žalobkyně v původním řízení. Dokud jsou rodinné vztahy založené ve Španělsku dodrženy a uznány pro účely uplatňování unijních pravidel o volném pohybu²⁶, nemůže pouhá okolnost, že dítěti občanky Unie není přiznána státní příslušnost členského státu z důvodu těchto vztahů, narušovat volný pohyb dotčené občanky Unie. Jak bylo uvedeno výše, členské státy si v zásadě uchovávají pravomoc definovat podmínky pro nabývání a pozbývání státního občanství²⁷. Zejména nejsou na základě unijního práva povinny udělovat státní občanství přímým potomkům svých občanů. Tuto úvahu dokládá samotná existence směrnice 2004/38, jejímž cílem je právě zaručit volný pohyb občanů Unie společně s jejich rodinnými příslušníky, včetně jejich přímých potomků, kteří jsou *státními příslušníky třetích států*.

c) Mezitímní závěry

66. V případě, že dítě nemá bulharskou státní příslušnost, nemůže se dovolávat práv vyplývajících z čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38 ani práv vyplývajících z článků 20 a 21 SFEU. Tato ustanovení mu nepřiznávají ani právo domáhat se udělení bulharského státního občanství.

67. V tomtéž případě nicméně odmítnutí bulharských orgánů vyhotovit bulharský rodný list, který uvádí, stejně jako rodný list vydaný španělskými orgány, žalobkyni v původním řízení a její manželku jako rodiče dítěte, představuje překážku výkonu práva žalobkyně v původním řízení na základě čl. 21 odst. 1 SFEU.

2. K odůvodnění překážky volnému pohybu žalobkyně v původním řízení

68. Podle ustálené judikatury překážka volného pohybu osob může být odůvodněná, pokud se zakládá na objektivních hlediscích a je přiměřená cíli legitimně sledovanému vnitrostátním právem²⁸.

69. V projednávané věci bulharské orgány tvrdí, že by zápis manželského páru stejného pohlaví do rodného listu jako rodičů dítěte narušil národní identitu Bulharské republiky ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU. Proto je třeba nejprve posoudit, zda se Bulharská republika může v této souvislosti dovolávat porušení své národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU [oddíl a)]. Pokud tomu tak je, je třeba dále posoudit právní důsledky takového uplatnění, zejména na rozsah přezkumu Soudního dvora [oddíl b)], předtím, než bude na závěr proveden přezkum projednávané věci [oddíl c)].

²⁶ – V tomto ohledu viz zejména body 102 a násl. tohoto stanoviska.

²⁷ – Viz bod 50 tohoto stanoviska.

²⁸ – Rozsudky ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, bod 81); ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 48), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 41).

a) K pojmu „národní identita“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU

70. V souladu s čl. 4 odst. 2 SEU Unie ctí národní identitu členských států, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech. Toto omezení na základní politické a ústavní systémy dokládá, že čl. 4 odst. 2 SEU pouze neodkazuje na pojetí ústavního práva členských států, ale zavádí autonomní pojem unijního práva, jehož výklad spadá do pravomoci Soudního dvora. Konkrétní obsah tohoto pojmu se však může v jednotlivých členských státech lišit a ze své podstaty jej nelze určit, aniž by bylo zohledněno pojetí národní identity členskými státy.

71. V tomto ohledu lze totiž povinnost Unie ctít národní identitu členských států chápat jako povinnost respektovat pluralitu pojetí, a tedy rozdílů, které charakterizují každý členský stát²⁹. Národní identita tak zaručuje hlavní myšlenku Unie, jak bylo poprvé zakotveno v článku I-8 návrhu Smlouvy o ústavě pro Evropu (dále jen „ústavní smlouva“)³⁰, a sice „Unie v rozmanitosti“.

72. Z tohoto důvodu nelze pojem „národní identita“ vykládat na unijní úrovni abstraktně.

73. Základem pro výklad čl. 4 odst. 2 SEU jsou totiž informace poskytnuté předkládajícím soudem a dotčeným členským státem³¹, který má v tomto ohledu široký prostor pro uvážení³². Tento prostor pro uvážení je však omezen povinností loajální spolupráce zakotvené v odstavci 3 téhož ustanovení³³. Mimoto na základě čl. 4 odst. 2 SEU může být chráněno pouze takové pojetí národní identity, které je v souladu se základními hodnotami Unie zakotvenými zejména v článku 2 SEU³⁴.

74. V projednávané věci podle předkládajícího soudu spočívá porušení bulharské národní identity ve skutečnosti, že požadovaný rodný list se odchyluje od pojetí tradiční rodiny zakotveného v čl. 46 odst. 1 bulharské Ústavy, který představuje z právního hlediska základ rodinného a dědického práva, jakož i jednu ze základních hodnot bulharské společnosti. Toto pojetí vede nutně k tomu, že dítě může mít pouze jedinou matku (a jediného otce).

75. V současné době neexistuje v Unii shoda ohledně předchozích podmínek pro přístup k základním institucím rodinného práva. Právě vnitrostátní pravidla upravující manželství (nebo rozvod) a rodičovství (případně i reprodukci) definují rodinné vztahy, které představují samotný předmět této oblasti. Pokud jde například o rozvod, při přípravě nařízení o právu rozhodném pro tento institut byly zjištěny nepřekonatelné koncepční rozdíly, což vedlo k neúspěchu normotvorné iniciativy Komise a namísto toho k zavedení posílené spolupráce³⁵. Pokud jde o manželství, pouze třináct z 27 členských států Unie v současné době otevřelo tento institut párům stejného pohlaví³⁶. Kromě toho pouze jediný z těchto třinácti členských států stanoví „automatické“ rodičovství

²⁹ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, body 91 a 92), jakož i ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 73).

³⁰ – Úř. věst. 2004, C 310, s. 1.

³¹ – Viz rozsudek ze dne 17. července 2014, Torresi (C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 58).

³² – Ohledně definice veřejného pořádku viz rozsudky ze dne 4. prosince 1974, van Duyn (41/74, EU:C:1974:133, bod 18); ze dne 14. října 2004, Omega (C-36/02, EU:C:2004:614, bod 31); ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, bod 87), jakož i ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 68).

³³ – V tomto ohledu viz stanovisko generálního advokáta M. Watheleta ve věci Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:2, bod 40).

³⁴ – V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta P. Cruz Villalóna ve věci Gauweiler a další (C-62/14, EU:C:2015:7, bod 61), jakož i rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, bod 89).

³⁵ – Viz bod 5 odůvodnění nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Úř. věst. 2010, L 343, s. 10).

³⁶ – A sice Belgie, Dánsko, Německo, Irsko, Španělsko, Francouzsko, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Finsko a Švédsko.

manželky biologické matky dítěte³⁷. Z důvodu těchto rozdílů nařízení 2016/1191, které zjednodušuje podmínky pro předkládání některých veřejných listin potvrzujících mimo jiné narození, manželství, rozvod a rodičovství, opakovaně uvádí, že nemění hmotné právo v této oblasti ani povinnosti uznat právní účinky spojené s takovou listinou³⁸.

76. V této souvislosti Soudní dvůr již implicitně uznal, že pravidla upravující manželství jsou součástí národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU³⁹.

77. Je tomu tak proto, že rodinné právo je obzvláště citlivou právní oblastí, která se vyznačuje pluralitou pojetí a hodnot na úrovni členských států a společností, které je tvoří. Rodinné právo, ať už založené na tradičních nebo „modernějších“ hodnotách, je výrazem sebeobrazu státu, a to jak politicky, tak společensky. Může být založeno na náboženských myšlenkách nebo značit zřeknutí se těchto myšlenek dotčeným státem. Z tohoto hlediska se však v každém případě jedná o vyjádření národní identity, která je vlastní základním politickým a ústavním systémům.

78. Navíc pravidla definující rodinné vztahy mají prvořadý význam pro fungování státního společenství obecně⁴⁰. Rodičovství osoby tak určuje, pokud stát v tomto ohledu použije *ius sanguinis*, státní příslušnost, a tedy i samotnou příslušnost osoby k danému státu.

79. Definice toho, co je rodina nebo jeden z jejích členů v právním smyslu, se tedy týká základních systémů společnosti. Tato definice proto může spadat pod národní identitu členského státu ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU.

b) K právním důsledkům uplatňování národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU

80. Poté, co bylo stanoveno, že definice rodinných vztahů může být součástí národní identity členských států, je třeba posoudit, jaké důsledky z toho vyplývají, pokud jde o možnost odůvodnit odmítnutí orgánů jednoho členského státu uznat definici rodinných vztahů provedenou jiným členským státem. V tomto ohledu se předkládající soud táže Soudního dvora zejména v rámci své druhé předběžné otázky, zda uplatňování národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU vyžaduje porovnání významu jiných zájmů plynoucích z unijního práva, zejména základních práv zaručených Listinou.

81. Za účelem zodpovězení této otázky je třeba nejprve posoudit povahu a funkci ustanovení o ochraně národní identity [oddíl 1)], a poté z toho vyvodit závěry ohledně právních důsledků jejího uplatňování [oddíl 2)].

³⁷ – Podle mého zkoumání se jedná o Belgické království, Dánské království, Španělské království, Nizozemské království, Rakouskou republiku, Finskou republiku a Švédské království. Ve většině těchto států je však tato možnost přípustná pouze v případech lékařsky asistované reprodukce, s níž manželka biologické matky souhlasila.

³⁸ – Viz zejména body 7 a 18 odůvodnění, jakož i čl. 2 odst. 4 nařízení 2016/1191.

³⁹ – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 42 a 43).

⁴⁰ – Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo) tak rozhodl ve svém rozsudku Lissabon, že rodinné právo je jednou z oblastí obzvláště citlivých na demokratické sebeurčení ústavního státu, z čehož vyplývá, že činnost Unie musí být omezena na naprosté minimum nezbytné pro koordinaci přehraničních situací (viz rozsudek ze dne 30. června 2009, Lissabon, DE:BVerfG:2009:es20090630.2bve000208, body 251 a 252).

1) *K povaze a funkci ustanovení o ochraně národní identity*

82. V rozporu s tím, co, jak se zdá, vyplývá na první pohled z dosavadní judikatury Soudního dvora v této věci⁴¹, národní identita zakotvená v čl. 4 odst. 2 SEU není pouze jedním z legitimních cílů, který lze zohlednit při posuzování případného odůvodnění omezení práva na volný pohyb.

83. Ze znění tohoto ustanovení v kontextu článku 4 a ostatních ustanovení hlavy I Smlouvy o EU totiž vyplývá, že tento pojem má rovněž vertikální rozměr, tedy, že mu Smlouvy přiznávají roli při vymezení pravomocí mezi Unii a členské státy.

84. V tomto ohledu je třeba připomenout, že jedním z hlavních cílů Lisabonské smlouvy bylo jasnější vymezení pravomocí mezi Unii a členskými státy. V této souvislosti znamenala Ústavní smlouva přechod od ustanovení o ochraně národní identity k vymahatelné zásadě týkající se rozdělení pravomocí. To bylo patrné již v nadpisu článku I-5 Ústavní smlouvy, kterým se inspiruje stávající článek 4 SEU a který zněl „Vztahy mezi Unii a členskými státy“. Pro srovnání, ustanovení o národní identitě zavedené Maastrichtskou smlouvou se nejprve nacházelo v čl. F odst. 1 SEU⁴², a poté v čl. 6 odst. 3 SEU, který se týká hodnot a zásad Unie⁴³.

85. Tento výklad potvrzují zbývající dva odstavce stávajícího článku 4 SEU: k ustanovení o zásadě loajální spolupráce, které je již připojeno k ochraně národní identity v čl. I-5 odst. 2 Ústavní smlouvy, je nyní doplněn čl. 4 odst. 1 SEU. Toto posledně uvedené ustanovení stanoví zásadu svěřeni pravomocí, čímž jasně zavádí vztah mezi tímto ustanovením a rozdělením pravomocí mezi Unii a jejími členskými státy. Stejně tak čl. 4 odst. 2 SEU, který uvádí jako příklad, stejně jako jeho vzor v Ústavní smlouvě, různé oblasti, na které se může vztahovat národní identita, jako je národní bezpečnost, nyní obsahuje dodatečně vysvětlení, že národní bezpečnost „zůstává výhradní odpovědností každého členského státu“.

86. Tento vývoj prokazuje, že národní identita, jak je obsažena v čl. 4 odst. 2 SEU, měla omezit dopad unijního práva v oblastech považovaných za zásadní pro členské státy a neměla být pouze hodnotou Unie, která musí být vyvažována s ostatními zájmy stejné síly.

87. To je v souladu s cílem národní identity, kterým je zachovat, pokud jde o základní politické a ústavní systémy, zvláštní přístupy vlastní každému členskému státu⁴⁴.

88. Pouze tato funkce ustanovení o ochraně národní identity může kromě toho objasnit, proč bylo ustanovení čl. 4 odst. 2 SEU omezeno ve srovnání s předchozím ustanovením Maastrichtské smlouvy⁴⁵ tak, že se rozsah působnosti národní identity omezil na základní politické a ústavní systémy. Pokud by totiž byla národní identita pouze jedním ze zájmů, kterých se lze dovolávat k odůvodnění odchylky od unijního práva, toto omezení by nedávalo smysl a bylo by rovněž v rozporu s judikaturou Soudního dvora. Podle ustálené judikatury se totiž lze obecně dovolávat

⁴¹ – Viz zejména rozsudky ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, body 83 a 84); ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, body 86 a 87); ze dne 16. dubna 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239, body 26 a 27); ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 65), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 43 a násl.).

⁴² – Viz konsolidované znění (Úř. věst. 1992, C 224, s. 1).

⁴³ – Viz konsolidované znění Niceské smlouvy (Úř. věst. 2002, C 325, s. 1).

⁴⁴ – V tomto ohledu viz bod 71 tohoto stanoviska.

⁴⁵ – Které stanovilo pouze, že „Unie ctí národní identitu svých členských států“.

jakéhokoli oprávněného zájmu za účelem odůvodnění omezení práv vyplývajících z unijního práva, a nikoli pouze zájmu vlastního základním politickým a ústavním systémům členských států⁴⁶.

2) K rozsahu přezkumu vykonávaného Soudním dvorem

89. Z rozhodovací praxe Soudního dvora lze vyvodit, že rozsah přezkumu vnitrostátních opatření omezujících základní svobody obecně závisí na stupni harmonizace dotčené oblasti. Pokud totiž není oblast (zatím) předmětem harmonizace na úrovni Unie nebo spadá do pravomoci členských států, poskytuje Soudní dvůr členským státům široký prostor pro uvážení⁴⁷.

90. Je-li tedy cílem povinnosti ctít národní identitu ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU zachovat základní politické a ústavní systémy vlastní každému členskému státu, a omezit tak integrační činnosti Unie, vyplývá z toho, že Soudní dvůr smí vykonávat pouze omezený přezkum opatření přijatých členskými státy za účelem ochrany jejich národní identity. Naproti tomu, přezkum proporcionality těchto opatření by omezil národní identitu na pouhý legitimní cíl⁴⁸.

91. To vysvětluje skutečnost, že všichni účastníci řízení před Soudním dvorem, s výjimkou španělské vlády a žalobkyně v původním řízení, tvrdili, že Bulharská republika není povinna uznat rodičovství stanovené ve španělském rodném listě pro účely použití bulharského rodinného a dědického práva, jelikož určení rodičovství ve smyslu rodinného práva je ve výhradní pravomoci členských států. Tito účastníci se proto přinejmenším implicitně domnívali, že tuto pravomoc nelze zpochybnit úvahami týkajícími se práva žalobkyně v původním řízení a její dcery na respektování jejich soukromého a rodinného života na základě článku 7 Listiny nebo nejlepšího zájmu dítěte, zakotveného čl. 24 odst. 2 Listiny.

92. Tento omezený přezkum se však nesmí použít na jakékoli vyjádření národní identity, ale pouze na základní vyjádření dotčené národní identity s cílem zabránit tomu, aby použití čl. 4 odst. 2 SEU narazilo na zásadu přednosti unijního práva⁴⁹.

93. Ve věcech, v nichž byla dosud vznesena otázka ochrany národní identity, nebylo dotčeno základní vyjádření pojetí, které členský stát hodlal chránit z titulu své národní identity. Předmětem těchto věcí bylo většinou omezení volného pohybu občanů Unie z důvodu odmítnutí uznat jméno, které přijali v jiném členském státě. Soudní dvůr skutečně shledal, že zrušení šlechtictví, ochrana národního úředního jazyka nebo republikánská forma státu, které byly předloženy jako odůvodnění tohoto odmítnutí, mohou být součástí národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU⁵⁰. Je však třeba zdůraznit, že povinnost přepsat nebo uznat jméno se obecně nedotýká podstaty těchto cílů. Proto Soudní dvůr analyzoval odůvodnění předložené dotčeným členským státem jako legitimní cíl, který může odůvodnit omezení⁵¹.

⁴⁶ – Viz rozsudky ze dne 20. února 1979, Rewe-Zentral (120/78, EU:C:1979:42, bod 14); ze dne 14. prosince 2004, Komise v. Německo (C-463/01, EU:C:2004:797, bod 75), jakož i ze dne 10. října 2019, Kraih (C-703/17, EU:C:2019:850, bod 55).

⁴⁷ – Viz například rozsudky ze dne 9. prosince 1997, Komise v. Francie (C-265/95, EU:C:1997:595, body 33 a 34); ze dne 11. září 2008, Komise v. Německo (C-141/07, EU:C:2008:492, bod 46), jakož i ze dne 8. září 2009, Liga Portuguesa de Futebol Profissional a Bwin International (C-42/07, EU:C:2009:519, bod 69).

⁴⁸ – V tomto ohledu viz zejména body 86 a 88 tohoto stanoviska.

⁴⁹ – Viz zejména rozsudek ze dne 17. prosince 1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, bod 3).

⁵⁰ – Viz rozsudky ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, body 83, 88 a 92); ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, body 86 a 87), jakož i ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolffersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 73).

⁵¹ – V tomto ohledu viz bod 82, jakož i judikatura citovaná v poznámce pod čarou 41 tohoto stanoviska.

94. Pro ilustraci tohoto rozlišení je třeba poznamenat, že povinnost uznat šlechtický titul nebo prvek jako součást jména – dotčená ve věcech Sayn-Wittgenstein a Bogendorff von Wolffersdorff – nezpochybně zrušení šlechtictví nebo republikánskou formu státu, jelikož z něj nevyplývá žádná výsada. Obdobně ve věci Coman Soudní dvůr rozhodl, že povinností členského státu uznat manželství mezi osobami stejného pohlaví uzavřená v jiném členském státě podle práva tohoto jiného členského státu výhradně pro účely přiznání odvozeného práva pobytu státnímu příslušníkovi třetího státu není v prvně uvedeném členském státě dotčen institut manželství, který spadá do výlučné pravomoci členských států. Důvodem je to, že uznání takového manželství výhradně pro účely přiznání práva pobytu neimplikuje povinnost uvedeného členského státu stanovit institut manželství mezi dvěma osobami stejného pohlaví ve svém vnitrostátním právu. Taková povinnost uznávání výhradně pro účely výkonu práv, která občané Unie dovozují z unijního práva, proto nenarušuje národní identitu dotyčného členského státu⁵².

95. Jinak je tomu v případě, že akt požadovaný na základě unijního práva může skutečně narušit národní institut nebo pojetí, čímž tak zasahuje do výlučné pravomoci členských států v dotčené oblasti. Tak tomu může být zejména v případě, kdy se jedná o pravidla, která představují samotný předmět pojetí, které hodlá členský stát chránit z titulu své národní identity.

96. Ohledně takového základního vyjádření národní identity je tedy nezbytné omezení rozsahu přezkumu proto, aby byla zachována existence oblastí věcných pravomocí vyhrazených členským státům v působnosti unijního práva⁵³.

97. Projednávaná věc tuto nezbytnost dokonale dokresluje.

98. Z důvodu nedostatku pravomoci Unie v této oblasti tak vnitrostátní rodinné právo v zásadě nepodléhá přezkumu z hlediska Listiny, jelikož členské státy v této oblasti neuplatňují unijní právo ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny. S ohledem na svou obzvláště citlivou povahu a svůj zásadní význam může tato oblast dokonce spadat pod národní identitu ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU, což znamená, že unijní právo ctí rozdíly v hodnotách a pojetích⁵⁴.

99. Jakmile se však v rodinném vztahu objeví přeshraniční prvek, může jakékoli vnitrostátní ustanovení v oblasti rodinného práva představovat omezení podle čl. 21 odst. 1 SFEU z pouhého důvodu rozdílu ve vztahu k právní úpravě jiného členského státu⁵⁵. Pokud by Soudní dvůr v rámci přezkumu odůvodnění takového omezení pokaždé provedl vyčerpávající přezkum vnitrostátní právní úpravy s ohledem na Listinu a zejména její ustanovení týkající se rodinných vztahů, jako jsou články 7 a 24 Listiny, mělo by to za následek, že vnitrostátní rodinné právo jako celek, včetně základního vyjádření rozdílů, které Unie ctí na základě čl. 4 odst. 2 SEU, by se muselo podřídit jednotnému pojetí rodinné politiky, které Soudní dvůr vyvodí při svém výkladu uvedených ustanovení.

100. Takový výklad by byl mimoto v rozporu s čl. 51 odst. 2 Listiny, podle něhož Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie.

⁵² – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 45 a 46).

⁵³ – V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura ve věci Rottmann (C-135/08, EU:C:2009:588, body 24 a 25).

⁵⁴ – Viz body 70 a 79 tohoto stanoviska.

⁵⁵ – Neboť, jak bylo připomenuto v tomto stanovisku, pokud se rodinný život rozvinul nebo upevnil v hostitelském členském státě, právo na volný pohyb občanů Unie podle judikatury Soudního dvora znamená, že dotčení rodinní příslušníci mohou v tomto rodinném životě pokračovat i po návratu do členského státu svého původu. Viz rozsudky ze dne 7. července 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296, body 21 a 23); ze dne 14. listopadu 2017, Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, bod 52), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 32).

c) Použití na projednávaný případ

101. Z výše uvedených úvah vyplývá, že pokud jde o základní vyjádření národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU, musí Soudní dvůr omezit svůj přezkum na meze uplatňování této zásady, zejména dodržení hodnot zakotvených v článku 2 SEU⁵⁶. Je tedy třeba posoudit, zda tomu tak je v projednávané věci.

1) K dotčení základního vyjádření národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU

102. Je třeba připomenout, že překážka volného pohybu žalobkyně v původním řízení vyplývá z neuznání jejích rodinných vztahů založených ve Španělsku⁵⁷.

i) K uznání rodičovství pro účely vystavení rodného listu

103. V tomto ohledu, pokud jde jednak o vyhotovení rodného listu, které je požadováno v projednávané věci, tedy rodného listu s uvedením žalobkyně v původním řízení a její manželky jako matek dítěte, je třeba konstatovat, že zápis žalobkyně v původním řízení jako matky na takovém listu s sebou nutně nese uznání právních účinků manželství pro účely určení rodičovství. V případě posuzovaném v této části, a sice případu, že žalobkyně v původním řízení není biologickou matkou dítěte⁵⁸, vyplývá její mateřství z jejího postavení manželky biologické matky dítěte. Mimoto její zápis v rodném listu vedle biologické matky dítěte by jí přinejmenším ve skutečnosti přiznával postavení matky ve smyslu bulharského rodinného práva⁵⁹.

104. Povinnost vyhovět žádosti na základě unijního práva by tak vedla ke vzniku povinností Bulharské republiky v oblasti rodinného práva, tedy v oblasti, která může spadat do národní identity členských států, a nikoli pouze, jak tomu bylo ve věci Coman, v oblasti upravené unijním právem, jako je právo pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků. Jak totiž v podstatě uvedla polská vláda v průběhu řízení před Soudním dvorem, není možné vystavit rodný list pouze pro účely volného pohybu ve smyslu unijního práva⁶⁰. Rodný list svou povahou odráží rodičovství ve smyslu rodinného práva.

105. Pravidla týkající se rodičovství přitom určují rodinné vztahy, které jsou samotným předmětem rodinného práva. Týkají se podstaty pojetí, které Bulharská republika hodlá chránit z titulu své národní identity⁶¹. Jak bylo totiž uvedeno v bodě 78 tohoto stanoviska, definice toho, co je rodina a kdo jsou její členové, má zásadní význam pro státní společenství. Povinnost přepsat španělský rodný list by tak dokonce vedla k předjímání, komu musí Bulharská republika udělit státní občanství.

⁵⁶ – Viz bod 73 tohoto stanoviska.

⁵⁷ – Viz body 62 až 64, jakož i bod 67 tohoto stanoviska.

⁵⁸ – Viz body 37 a 55 tohoto stanoviska.

⁵⁹ – Viz rovněž bod 57 tohoto stanoviska.

⁶⁰ – Žalobkyně v původním řízení se toho ostatně nedomáhá, neboť chce dosáhnout právě uznání rodičovských vztahů založených ve Španělsku.

⁶¹ – V tomto ohledu viz body 74 a 95 tohoto stanoviska.

106. Z článku 2 odst. 4 nařízení 2016/1191 v této souvislosti jasně vyplývá vůle evropského normotvůrce vyloučit povinnost uznat zejména rodičovství stanovené ve veřejné listině vydané jiným členským státem. Za těchto podmínek je třeba mít za to, že povinnost uznat rodičovství pro účely vystavení rodného listu ovlivňuje základní vyjádření národní identity Bulharské republiky ve výše popsaném smyslu⁶².

107. Zajisté lze namítnout, a nikoli bezdůvodně, že právní uznání jiných forem rodinného života by nemělo žádný negativní dopad na pojetí „tradiční“ rodiny, které hodlá Bulharská republika chránit, ale ponechávalo by jej zcela nedotčené. Důležité však je, že se v tomto případě jedná o normativní posouzení, které s ohledem na systém rozdělení pravomocí patří členským státům. Pokud by měl Soudní dvůr převzít roli členských států za účelem posouzení nezbytnosti opatření na ochranu národní identity, jak je definována dotčeným členským státem, byla by samotná podstata tohoto pojetí zbavena jakéhokoliv významu. Tato okolnost podle mého názoru dokresluje závěr, že uplatňování podstaty národní identity nemůže být předmětem přezkumu proporcionality (u kterého je jednou fází analýza nezbytnosti opatření ve vztahu k sledovanému cíli).

ii) K uznání rodičovství pro účely výkonu práv vyplývajících ze sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu občanů

108. Kromě toho je však třeba poznamenat, že značnou část překážek volnému pohybu žalobkyně popsaných v bodě 62 tohoto stanoviska lze odstranit uznáním rodičovských vztahů založených ve Španělsku pouze pro účely uplatnění sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu občanů. Uznání její dcery za „potomka v přímé linii“ ve smyslu čl. 2 bodu 2 písm. c) směrnice 2004/38, stejně jako uznání její manželky jako „manželky“ ve smyslu písm. a) téhož ustanovení by tak mělo za následek, že by jim bylo umožněno pobývat na území bulharského státu společně s žalobkyní v původním řízení⁶³. Stejně tak vzhledem k tomu, že je třeba rovněž použít definici těchto pojmů v rámci směrnice 2004/38, pokud jde o pojem „rodinní příslušníci“ migrujícího pracovníka ve smyslu nařízení Parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (Úř. věst. 2011, L 141, s. 1)⁶⁴, zaručuje to mimoto, že si dítě může například v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora týkající se čl. 7 odst. 2 téhož nařízení⁶⁵ nárokovat sociální a daňové výhody spojené s případným postavením žalobkyně v původním řízení jako migrující pracovníce, a to ze stejného titulu jako biologické dítě.

109. Nicméně jelikož právní účinky uznání rodičovských vztahů pouze pro účely výkonu práv vyplývajících z aktu sekundárního práva, jako je směrnice 2004/38 nebo nařízení č. 492/2011, se omezují na oblast spadající do pravomoci Unie, nelze mít za to, že povinnost členského státu zaručit tato práva občanům Unie, kteří platně založili takové rodičovské vztahy na základě práva jiného členského státu, představuje zásah do pravomocí, které si členské státy zachovávají v oblasti rodinného práva.

110. Za těchto podmínek tedy uznání rodičovských vztahů založených ve Španělsku pouze pro účely uplatnění sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu osob neporušuje národní identitu členských států⁶⁶.

⁶² – Viz zejména body 92 a 95 tohoto stanoviska.

⁶³ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 51 a 56).

⁶⁴ – Viz rozsudek ze dne 15. prosince 2016, Depesme a další (C-401/15 až C-403/15, EU:C:2016:955, bod 51).

⁶⁵ – Rozsudky ze dne 20. června 2013, Giersch a další (C-20/12, EU:C:2013:411, bod 40); ze dne 15. prosince 2016, Depesme a další (C-401/15 až C-403/15, EU:C:2016:955, bod 40), jakož i ze dne 10. července 2019, Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582, bod 38).

⁶⁶ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 45 a 46).

111. Odmítnutí uznat rodinnou situaci založenou ve Španělsku a za tímto účelem považovat dceru za „potomka v přímé linii“ žalobkyně v původním řízení a její manželku za její „manželku“ ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) a c) směrnice 2004/38 tedy musí podléhat přezkumu jeho přiměřenosti s přihlédnutím k Listině⁶⁷.

112. V tomto ohledu je třeba bez dalšího připomenout, že pojem „rodinný život“ ve smyslu článku 7 Listiny závisí v souladu s definicí vytvořenou Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v jeho judikatuře týkající se článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“) na skutečné existenci úzkých osobních vazeb⁶⁸. Soudní dvůr tak rozhodl, že článek 7 Listiny zahrnuje rodinné vztahy, které se rozvinuly v rámci vztahu mezi osobami stejného pohlaví⁶⁹, bez ohledu na jejich právní kvalifikaci v daném členském státě. Z odstavců 2 a 3 článku 24 Listiny ve vzájemném spojení mimoto vyplývá, že nejlepší zájem dítěte obecně vyžaduje zachování celistvosti rodiny⁷⁰.

113. V projednávané věci je nesporné, že obě ženy nejen platně nabyly postavení rodičů podle španělského práva, ale také vedou skutečný rodinný život se svou dcerou ve Španělsku. Jak již bylo uvedeno výše⁷¹, tento rodinný život by byl ohrožen, pokud by zejména žalobkyně v původním řízení nemohla pobývat ve svém členském státě původu se svými rodinnými příslušníky za běžných podmínek⁷². Přitom právě práva vyplývající z takových právních aktů, jako je směrnice 2004/38 a nařízení č. 492/2011, zaručují občanovi Unie, že bude *žít* svůj rodinný život ve smyslu článku 7 Listiny. Soudní dvůr již v tomto kontextu rozhodl, že článek 7 Listiny rovněž může vytvářet „pozitivní“ povinnosti členských států, přičemž musí respektovat rovnováhu mezi protichůdnými zájmy dotčených jednotlivců a celé společnosti⁷³.

114. Za těchto podmínek vzhledem k tomu, že povinnost uznat rodičovské vztahy založené ve Španělsku pouze za účelem uplatňování sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu občanů nenarušuje pojetí rodičovství nebo manželství v bulharském rodinném právu ani nevede k zavedení nových pojetí v tomto právu, je třeba mít za to, že odmítnutí uznat rodičovství k dítěti ve vztahu k žalobkyni a její manželce jde nad rámec toho, co je nezbytné pro zachování těchto cílů.

115. Proto je třeba dospět k závěru, že Bulharská republika nemůže odmítnout uznat rodičovství k dítěti ve vztahu k žalobkyni a její manželce pouze pro účely uplatňování sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu občanů s odůvodněním, že bulharské právo nestanoví ani institut manželství osob stejného pohlaví, ani mateřství manželky biologické matky dítěte.

⁶⁷ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 47).

⁶⁸ – ESLP, 12. července 2001, K. a T. v. Finsko (CE:ECHR:2001:0712JUD002570294, bod 150).

⁶⁹ – Rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 49 a 50).

⁷⁰ – To je potvrzeno různými akty sekundárního unijního práva: viz například bod 18 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9), který stanoví, že by členské státy měly „[p]ři posuzování nejlepších zájmů dítěte zejména náležitě zohledňovat zásadu celistvosti rodiny“; viz rovněž stanovisko generálního advokáta P. Pikamäeho ve věci TQ (Navrácení nezletilé osoby bez doprovodu) (C-441/19, EU:C:2020:515, bod 65).

⁷¹ – Viz zejména bod 62 tohoto stanoviska.

⁷² – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 48).

⁷³ – Rozsudek ze dne 27. června 2006, Parlament v. Rada (C-540/03, EU:C:2006:429, bod 54).

2) K dodržení článku 2 SEU z hlediska neuznání rodičovství pro účely vyhotovení rodného listu

116. Zbývá určit, zda odmítnutí uznat rodičovské vztahy založené ve Španělsku mezi dítětem na jedné straně a žalobkyní v původním řízení a její manželkou na straně druhé pro účely vyhotovení rodného listu neporušuje článek 2 TUE. V souladu s tímto ustanovením je Unie založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin.

117. Dodržování hodnot zakotvených v článku 2 SEU je předpokladem pro přistoupení k Unii, který musí v jakémkoli okamžiku splňovat kterýkoli členský stát⁷⁴.

118. Přezkum na základě článku 2 SEU, zejména přezkum dodržování zásady rovnosti a lidských práv, však nelze postavit na roveň přezkumu vnitrostátního opatření s ohledem na odpovídající základní práva Listiny⁷⁵. Listina nezavádí harmonizovanou minimální úroveň ochrany základních práv v členských státech, která by byla stále použitelná. V souladu se svým čl. 51 odst. 2 Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie. Za těchto podmínek musí být přezkum podle článku 2 TUE omezen na dodržování podstaty těchto zásad a práv⁷⁶.

119. Přitom jelikož dotčená vnitrostátní právní úprava v praxi dodržuje požadavky EÚLP nebo dokonce Listiny, je třeba mít *a fortiori* za to, že tak tomu je i ve vztahu k požadavkům plynoucím z článku 2 SEU.

120. V projednávané věci je třeba posoudit, zda samotné pojetí, které Bulharsko hodlá chránit z titulu své národní identity, jakož i výsledek, kterého dosahuje, jsou s těmito požadavky v souladu.

121. Pokud jde zaprvé o cíl ochrany takzvané „tradiční“ rodiny, je třeba zejména posoudit jeho soulad s podstatou zásady nediskriminace, což je zásada, kterou Unie podporuje na základě článku 2 SEU.

122. Zákaz manželství mezi osobami stejného pohlaví, stejně jako připuštění pouze jedné ženy jako matky dítěte, za tímto účelem nepopíratelně má za následek rozdíl v zacházení mezi heterosexuálními páry a homosexuálními páry. Pokud jde však o manželství, je třeba konstatovat, že v současné době neexistuje v Unii shoda, že tento rozdíl v zacházení nelze odůvodnit. Soudní dvůr tak dosud ve své ustálené judikatuře rozhoduje, že členské státy nejsou povinny stanovit ve svém vnitrostátním právu institut manželství mezi osobami stejného pohlaví⁷⁷. Kromě toho, pokud jde o okolnost, že manžel biologické matky dítěte, na rozdíl od její manželky, je považován za druhého rodiče tohoto dítěte, je třeba poznamenat, že EÚLP má za to, že to nepředstavuje rozdílné zacházení. Jelikož totiž neexistuje žádný skutkový základ pro právní domněnku, podle které dítě pochází od manželky biologické matky⁷⁸, situace manžela biologické matky není

⁷⁴ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2019, Komise v. Polsko (Nezávislost Nejvyššího soudu) (C-619/18, EU:C:2019:531, bod 42).

⁷⁵ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, body 29 a 30), jakož i ze dne 24. června 2019, Komise v. Polsko (Nezávislost Nejvyššího soudu) (C-619/18, EU:C:2019:531, bod 50).

⁷⁶ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky soudního systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, bod 48), jakož i ze dne 24. června 2019, Komise v. Polsko (Nezávislost Nejvyššího soudu) (C-619/18, EU:C:2019:531, bod 58).

⁷⁷ – Rozsudky ze dne 24. listopadu 2016, Parris (C-443/15, EU:C:2016:897, bod 59), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 37).

⁷⁸ – Pokud se nejedná, stejně jako v projednávané věci, ani o pár, z něhož jedna osoba je transsexuální, ani o náhradní mateřství, ani o situaci, kdy se dítě narodí z vajíček matky, ale odnosi jej a porodí jiná matka.

srovnatelná se situací její manželky⁷⁹. Za těchto podmínek nelze mít za to, že pojetí manželství a rodičovství, které Bulharsko zamýšlí zachovat z titulu své národní identity, porušuje článek 2 SEU.

123. Zadruhé, pokud jde o takto dosažený výsledek, a sice o skutečnost, že podle bulharského práva neexistuje žádný rodičovský vztah mezi dítětem a žalobkyní v původním řízení, tento výsledek musí být v souladu s požadavky, které vyplývají z článku 2 SEU, pokud jde o dodržování lidských práv. Jedná se zejména o právo na respektování soukromého a rodinného života zakotvené v článku 8 EÚLP, a nejlepší zájem dítěte, které se Bulharská republika zavázala chránit podle téhož ustanovení⁸⁰ a podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy Organizace spojených národů ze dne 20. listopadu 1989 o právech dítěte.

124. Podle judikatury ESLP nicméně dodržování podstaty těchto práv nevyžaduje právní uznání rodičovského vztahu s rodičem, který není biologickým rodičem dítěte. I když je biologické rodičovství považováno za základní prvek totožnosti každé osoby⁸¹, chráněné článkem 8 EÚLP, v současné době se to však nevztahuje na právní rodičovství jedné osoby ve vztahu k druhé osobě založené v zahraničí⁸².

125. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že ESLP má dosud rovněž za to, že smluvní stát není povinen povolit prosté osvojení dítěte homosexuální partnerkou biologické matky dítěte⁸³.

126. Právo na respektování rodinného života se mimoto ve své podstatě vyznačuje možností žít společně v podmínkách obecně srovnatelných s podmínkami, ve kterých žijí jiné rodiny⁸⁴. Jinými slovy, pro účely respektování podstaty tohoto práva je důležitá záruka skutečného rodinného života. V praxi by nemělo existovat nebezpečí rozdělení rodinných příslušníků na základě opatření státu⁸⁵. Jak bylo přitom uvedeno výše⁸⁶, i v případě neuznání rodičovských vztahů ve smyslu vnitrostátního rodinného práva je v praxi zajištěno, že žalobkyně v původním řízení a její manželka budou moci žít společně se svou dcerou v Bulharsku a v jiných členských státech Unie za podmínek srovnatelných s podmínkami jiných rodin, jelikož musí být v každém případě považovány za rodinné příslušníky pro účely použití zejména směrnice 2004/38 a nařízení č. 492/2011.

127. Vyšší požadavky, které by vyplynuly případně z posudku ESLP vydaného na žádost francouzského Cour de cassation (Kasační soud) v návaznosti na rozsudek ESLP ve věci *Menesson v. Francie* nelze považovat za požadavky odrážející podstatu práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 2 SEU. V daném posudku měl ESLP ohledně rodičovského vztahu „zamýšlené“ matky, která není biologickou matkou, k dítěti počatému ve Spojených státech amerických prostřednictvím náhradního mateřství za to, že i když členský stát původu „zamýšlené“ matky není povinen uznat rodičovský vztah stanovený v americkém rodném listu, musí nicméně poskytnout jinou možnost založit rodičovský vztah mezi dítětem a touto

⁷⁹ – ESLP, 7. května 2013, *Boeckel a Gessner-Boeckel v. Německo* (CE:ECHR:2013:0507DEC000801711, bod 30).

⁸⁰ – V tomto smyslu viz ESLP, 26. června 2014, *Menesson v. Francie* (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, bod 99).

⁸¹ – ESLP, 13. července 2006, *Jäggi v. Švýcarsko* (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, bod 37).

⁸² – V tomto smyslu viz ESLP, 26. června 2014, *Menesson v. Francie* (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, bod 100), jakož i posudek ze dne 10. dubna 2019 (žádost č. P16-2018-001, bod 53).

⁸³ – ESLP, 15. března 2012, *Gas a Dubois v. Francie* (CE:ECHR:2012:0315JUD002595107, body 62 a 72).

⁸⁴ – ESLP, 21. prosince 2010, *Chavdarov v. Bulharsko* (CE:ECHR:2010:1221JUD000346503, body 49 a 50), jakož i ESLP, 26. června 2014, *Menesson v. Francie* (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, body 92 a 94).

⁸⁵ – V tomto smyslu viz ESLP, 26. června 2014, *Menesson v. Francie* (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, bod 92).

⁸⁶ – Viz body 108 až 115 tohoto stanoviska.

matkou, jako je osvojení⁸⁷. ESLP nicméně nezaujal stanovisko ohledně souladu tohoto řešení s judikaturou citovanou v bodě 125 tohoto stanoviska, podle které smluvní stát není povinen povolit prosté osvojení dítěte homosexuální partnerkou biologické matky dítěte.

128. V každém případě, jak již bylo připomenuto výše, dodržování článku 2 SEU je předpokladem pro přistoupení k Unii⁸⁸. Za těchto podmínek zaprvé, kromě skutečnosti, že pouze část členských států Unie ratifikovala protokol č. 16 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod o poradním posudku a že tyto posudky nejsou závazné⁸⁹, nelze jakékoli porušení EÚLP považovat za porušení článku 2 SEU. Zadruhé, pokud jde o oblast pravomocí vyhrazenou členským státům, dodržování základních práv zajišťuje ESLP, a nikoli Soudní dvůr⁹⁰.

129. Uplatňování národní identity Bulharskem, pokud jde o určení rodičovství zejména pro účely uplatnění bulharského rodinného a dědického práva, proto neporušuje článek 2 SEU. V projednávané věci tedy může představovat omezení integračního úsilí Unie v tomto ohledu, a brání tak tomu, aby byla Bulharská republika povinna na základě čl. 21 odst. 1 SFEU uznat rodičovství, založené ve Španělsku, ve smyslu rodinného práva.

130. Tento výsledek je v souladu s vůlí evropského normotvůrce vyjádřenou prostřednictvím ustanovení nařízení 2016/1191 nestanovit povinnost uznat hmotněprávní situaci vytvořenou v jiném členském státě s cílem odstranit překážky volného pohybu občanů Unie v oblasti osobního stavu.

131. Ačkoliv z toho vyplývá, že Soudní dvůr nepřezkoumává soulad vnitrostátního práva upravujícího rodičovství zejména s pojmem „nejlepší zájem dítěte“ ve smyslu čl. 24 odst. 2 Listiny, nijak to nezprošťuje předkládající soud od povinnosti provést přezkum přiměřenosti rozhodnutí o neuznání rodičovství ve vztahu k dítěti na základě jeho vnitrostátního (ústavního) práva a případně mezinárodních závazků Bulharské republiky. Je totiž třeba připomenout, že ochrana nejlepšího zájmu dítěte je povinností Bulharské republiky ve všech situacích upravených jejím vnitrostátním právem podle článku 8 EÚLP a čl. 3 odst. 1 Úmluvy Organizace spojených národů o právech dítěte. Navíc je třeba zdůraznit, že vyvážení tohoto zájmu s případnými jinými hodnotami ústavní síly, jako je ochrana takzvané „tradiční“ rodiny, je vlastní právnímu státu. Jinými slovy, otázkou v projednávané věci není, zda musí být přezkoumána přiměřenost odmítnutí uznat rodičovství založené Španělsku či nikoliv, ale na jaké úrovni – unijní nebo vnitrostátní – musí být tento přezkum proveden.

132. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že předkládající soud výslovně vyjadřuje své pochybnosti o souladu situace, která bude vytvořena v případě neuznání rodičovského vztahu žalobkyně v původním řízení s EÚLP, a zejména s výše uvedeným posudkem ESLP ve věci *Menesson v. Francie*⁹¹. V důsledku toho, pokud považuje toto odmítnutí za porušení závazků Bulharské republiky na základě EÚLP, musí učinit to, co bulharský právní systém stanoví pro vytvoření situace v souladu se závazky vyplývajícími z této úmluvy (například vyložit bulharské právo s ohledem na ustanovení EÚLP, použít přímo uvedenou úmluvu nebo jiné).

⁸⁷ – Posudek ze dne 10. dubna 2019 (žádost č. P16-2018-001, bod 53). Žalobkyně v původním řízení tvrdí, že tato cesta je v projednávané věci znemožněna, jelikož bulharské mezinárodní právo soukromé spojuje právo rozhodné pro osvojení s místem obvyklého bydliště dítěte, což je v projednávané věci Španělsko. Podle španělského práva je přitom osvojení dítěte jednou z žen, která již byla uznána za jeho matku, logicky vyloučeno. Je však možné si položit otázku, zda by se v případě návratu rodiny do Bulharska nepoužilo na osvojení bulharské právo.

⁸⁸ – Viz bod 117 tohoto stanoviska.

⁸⁹ – Viz článek 5 tohoto protokolu.

⁹⁰ – V tomto ohledu viz rovněž body 100 a 118 tohoto stanoviska.

⁹¹ – ESLP, posudek ze dne 10. dubna 2019 (žádost č. P16-2018-001).

3) *Dílčí závěr*

133. Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že uplatňování národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU Bulharskem může odůvodňovat odmítnutí rodičovství k dítěti, založeného španělským rodným listem, pro účely vyhotovení rodného listu určujícího rodičovství k tomuto dítěti ve smyslu vnitrostátního rodinného práva. V důsledku toho není Bulharsko ani povinno na základě unijního práva udělit tomuto dítěti na tomto základě bulharské státní občanství.

134. Uplatňování národní identity však nemůže odůvodňovat odmítnutí uznat rodičovské vztahy, založené ve španělském rodném listu, pouze pro účely výkonu práv žalobkyně v původním řízení zavedených sekundárním unijním právem týkajícím se volného pohybu občanů, jako je směrnice 2004/38 a nařízení č. 492/2011.

D. K první a druhé předběžné otázce v případě, že dítě má bulharskou státní příslušnost

135. Nejprve je třeba připomenout, že v dále posuzovaném případě je žalobkyně v původním řízení buď biologickou matkou dítěte, nebo jeho zákonnou matkou, z čehož vyplývá nejen, že dítě má bulharskou státní příslušnost, ale také, že je občanem Unie na základě čl. 20 odst. 1 SFEU. Tento případ se tedy podobá skutkovým okolnostem ve věci C-2/21, Rzecznik Praw Obywatelskich, která je aktuálně projednávána před Soudním dvorem⁹².

1. K porušení práv dítěte

a) K existenci překážky

136. Pokud jde o otázku, zda odmítnutí bulharských orgánů vydat rodný list dítěte požadovaný pro dítě představuje překážku pro výkon jeho práv vyplývajících z unijního práva, předkládající soud zdůrazňuje skutečnost, že na základě bulharského práva vydání rodného listu podmiňuje vydání bulharského dokladu totožnosti. Odmítnutím vydání prvního z nich tak bulharské orgány ve skutečnosti zbavují dítě možnosti získat bulharský doklad totožnosti, což je však výslovně stanoveno v čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38⁹³.

137. Není pochyb o tom, že účinný výkon práva na volný pohyb dítěte by byl vážně narušen, pokud by nemělo žádný platný doklad totožnosti⁹⁴.

138. V tomto ohledu skutečně diskuse na jednání prokázala, že bulharské orgány by byly ochotny vystavit rodný list, ve kterém by byla jako matka uvedena pouze žalobkyně v původním řízení, na základě čehož by mohl být její dceři vydán doklad totožnosti.

139. Nicméně i v tomto případě by mohla překážku pro výkon práva na volný pohyb tohoto dítěte představovat pouhá skutečnost, že jako matka v rodném listu a případně na cestovních dokladech vydaných na jeho základě bude zapsána pouze žalobkyně v původním řízení. Ve španělském rodném listu je totiž určena jako matka dítěte i manželka žalobkyně v původním řízení a je nesporné, že obě ženy vedou se svou dcerou ve Španělsku skutečný rodinný život.

⁹² – Viz bod 4, jakož i poznámka pod čarou 7 tohoto stanoviska.

⁹³ – Viz rovněž bod 48 tohoto stanoviska.

⁹⁴ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. prosince 1997, Dafeki (C-336/94, EU:C:1997:579, bod 19).

140. I když jsou v zásadě pouze členské státy příslušné k určení rodičovství, které musí být zapsáno do rodného listu, musí nicméně, jak bylo připomenuto v bodě 58 výše, při výkonu této pravomoci dodržovat unijní právo, a zejména ustanovení týkající se svobody pohybovat se a pobývat na území členských států přiznané každému občanovi Unie na základě článku 21 SFEU.

141. V tomto ohledu se podle ustálené judikatury na situaci dítěte, které je státním příslušníkem členského státu a které se narodilo a legálně pobývá v jiném členském státě, vztahuje čl. 21 odst. 1 SFEU. To platí i v případě, že toto dítě nikdy neopustilo členský stát, ve kterém se narodilo⁹⁵.

142. Pokud jde o existenci překážky práva volného pohybu, Soudní dvůr již rozhodl, že odlišnost v údajích obsažených v dokladech o občanském stavu osoby vydaných různými členskými státy může způsobit dotčeným osobám vážné obtíže administrativní, profesní a soukromé povahy⁹⁶. Taková odlišnost může zejména vyvolat pochybnosti ohledně totožnosti osoby nebo správnosti jejích prohlášení⁹⁷. V důsledku toho může zakládat překážky volnému pohybu této osoby na unijním území.

143. V projednávané věci je třeba zaprvé uvést, že předložení rodného listu je vyžadováno při různých správních a profesních úkonech. Pokud tak jde o rozdíl mezi údaji v bulharském rodném listu – pokud by musel tento rodný list obsahovat pouze údaj o žalobkyni v původním řízení jako matce – a ve španělském rodném listu, tento rozdíl by tedy mohl vyvolat otázky nebo dokonce podezření na nepravdivé prohlášení v případě předložení těchto dokladů, a tím vést ke vzniku vážných obtíží pro dítě⁹⁸.

144. Zadruhé, jak již bylo rovněž uvedeno⁹⁹, zahrnují práva přiznaná státním příslušníkům členských států tímto ustanovením právo vést běžný rodinný život jak v hostitelském členském státě, tak v členském státě, jehož mají státní příslušnost, po návratu do něj¹⁰⁰.

145. Z důvodu odmítnutí vydat požadovaný rodný list není přitom v konečném důsledku britská manželka považována na základě bulharského práva za matku. Jak již bylo uvedeno v bodě 57 tohoto stanoviska, rodný list v tomto ohledu odráží výsledek určení rodičovství osoby ve smyslu rodinného práva příslušnými orgány. To může přivodit veškeré nepříznivé důsledky uvedené v bodě 62 tohoto stanoviska, což je výsledek, který také může odradit dítě od návratu do svého členského státu původu.

146. Zatřetí z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nevyplývá, zda by doklad totožnosti, který může být vydán na základě rodného listu, přebíral všechny údaje, které jsou na tomto rodném listu uvedeny, včetně jmen rodičů, nebo zda by byl omezen na údaje týkající se držitele v užším slova smyslu. V každém případě, pokud by byla na tomto dokladu nebo jiných průvodních cestovních

⁹⁵ – Rozsudky ze dne 2. října 2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, bod 27); ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, bod 17); ze dne 13. září 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, body 42 a 43), jakož i ze dne 2. října 2019, Bajratari (C-93/18, EU:C:2019:809, bod 26).

⁹⁶ – Rozsudky ze dne 2. října 2003, Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, bod 36); ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, body 23 a 24); ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, bod 66); ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, bod 76), jakož i ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolfersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 39).

⁹⁷ – Rozsudky ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, bod 26); ze dne 22. prosince 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, EU:C:2010:806, body 68 až 70); ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, bod 77), jakož i ze dne 2. června 2016, Bogendorff von Wolfersdorff (C-438/14, EU:C:2016:401, bod 39).

⁹⁸ – Viz obdobně rozsudek ze dne 14. října 2008, Grunkin a Paul (C-353/06, EU:C:2008:559, bod 29).

⁹⁹ – V tomto ohledu viz body 59 a 60 tohoto stanoviska.

¹⁰⁰ – Rozsudky ze dne 7. července 1992, Singh (C-370/90, EU:C:1992:296, body 21 a 23); ze dne 14. listopadu 2017, Lounes (C-165/16, EU:C:2017:862, bod 52), jakož i ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 32).

dokladech, které mají uvádět osoby oprávněné cestovat s dotyčným dítětem, uvedena pouze jedna ze dvou žen určených jako matka dítěte ve španělském rodném listu, může to rovněž narušit jeho právo na volný pohyb. Z důvodů uvedených v předchozích bodech a jak v podstatě uvedla Komise v řízení před Soudním dvorem, právo na volný pohyb na základě čl. 21 odst. 1 SFEU totiž vede k tomu, že dítě musí mít možnost cestovat s každým ze svých rodičů.

147. Proto je třeba dospět k závěru, že v případě, že má dítě postavení občana Unie na základě své bulharské státní příslušnosti, je překážkou jeho volného pohybu nejen odmítnutí bulharských orgánů vydat mu bulharský doklad totožnosti, v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38, ale i odmítnutí vystavit bulharský rodný list, ve kterém by byly stejně jako v rodném listu vydaném španělskými orgány uvedeny jako matky dítěte žalobkyně v původním řízení a její manželka.

148. Ostatně, případná možnost, aby dítě získalo, v závislosti jednak na vůli Spojeného království udělit mu státní občanství¹⁰¹ a jednak na výsledku jednání o budoucích vztazích mezi Uníí a Spojeným královstvím, doklad totožnosti, který mu umožní *de facto* volně se pohybovat a pobývat na území Unie s každým ze svých rodičů, nemůže tento závěr vyvrátit. Kromě skutečnosti, že je tato možnost nejistá, z výše uvedených úvah vyplývá, že překážkou volného pohybu občanů je pouhá skutečnost, že existují dvě veřejné listiny s rozdílným obsahem, které osvědčují stejnou událost, a vážné obtíže, které z toho vyplývají. Právní důsledky Brexitu, uvedené předkládajícím soudem v rámci jeho třetí předběžné otázky, proto nemají žádný vliv na řešení sporu v původním řízení.

b) K odůvodnění překážek práv dítěte

149. Pokud jde zaprvé o odmítnutí uznat rodičovství i ve vztahu k britské matce pro účely vyhotovení bulharského rodného listu, z úvah uvedených v předchozí části¹⁰² vyplývá, že uplatňování národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU může toto odmítnutí odůvodňovat.

150. Naproti tomu, pokud jde zadruhé o odmítnutí uznat rodičovství pro účely vydání dokladu totožnosti v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38, podle mého názoru nemůže mít takový doklad, pokud tento doklad nebo jiný doklad, který jej doprovází, obsahuje údaj o jméně rodičů za účelem určení osob oprávněných cestovat s dotyčným dítětem, stejné právní účinky jako rodný list obsahující tento údaj¹⁰³. Doklad totožnosti totiž nemá důkazní funkci ohledně rodičovství osoby. Tudíž je vyloučeno, aby práva nebo povinnosti týkající se základního vyjádření pojetí rodiny, které Bulharská republika hodlá chránit, mohly být založeny na okolnosti, že osoba je uvedena jako rodič nezletilého na jeho dokladu totožnosti (nebo průvodním dokladu k tomuto dokladu pro cestovní účely). Zápis obou rodičů uvedených ve španělském rodném listu do takového dokladu tedy v žádném případě nemůže měnit pojetí rodičovství nebo příbuzenství v bulharském právu. Jediné povinnosti, které v tomto ohledu Bulharské republice vznikají, se týkají záruky práv, která toto dítě požívá na základě unijního práva, zejména směrnice 2004/38, která stanoví v čl. 4 odst. 3 povinnost vydat jakémukoli občanovi doklad totožnosti.

151. Za těchto podmínek povinnost zapsat do těchto dokladů pouze pro účely zaručení výkonu volného pohybu dítěte individuálně s každým z jeho rodičů jména obou žen určených jako matky ve španělském rodném listu neporušuje národní identitu¹⁰⁴.

¹⁰¹ – V tomto ohledu viz poznámka pod čarou 14 tohoto stanoviska.

¹⁰² – Viz zejména dílčí závěr v bodě 133 tohoto stanoviska.

¹⁰³ – V tomto ohledu viz bod 57 tohoto stanoviska.

¹⁰⁴ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 45 a 46).

152. Ostatně nelze odůvodnit ani odmítnutí vydat doklad totožnosti nebo k němu průvodní doklad, který by určoval žalobkyni v původním řízení a její manželku jako rodiče dítěte, kteří jsou oprávněni s dítětem cestovat¹⁰⁵.

153. S ohledem na úvahy uvedené v bodě 112 tohoto stanoviska je totiž vztah každé matky individuálně ke své dceři chráněn článkem 7 Listiny. Žít v takovém vztahu by však bylo podstatně obtížnější, zejména v případě rodiny s dvojí státní příslušností s bydlištěm ve třetím státě, pokud by jedna z nich nemohla cestovat s tímto dítětem z toho důvodu, že není za tímto účelem uznána jako jeho matka. Za těchto podmínek se s ohledem na neexistenci formálního dopadu povinnosti vydávat cestovní doklady, které by dítěti umožnily cestovat s každým z jeho rodičů, na rodičovství a institut manželství v bulharském právním řádu zdá, že odmítnutí vydat takové doklady přesahuje rámec toho, co je nezbytné pro zachování cílů, kterých se Bulharská republika dovolává.

154. Tyto úvahy, jakož i argumentace uvedená v bodech 108 až 115 tohoto stanoviska platí *mutatis mutandis* pro všechna práva vyplývající ze směrnice 2004/38 a z ostatních aktů sekundárního práva, které přiznávají práva unijním občanům a jejich rodinným příslušníkům v důsledku výkonu práva volného pohybu. Z toho zejména vyplývá, že žalobkyně v původním řízení a její manželka musí být považovány za „předky v přímé linii“ a dítě za jejich „potomka v přímé linii“ ve smyslu čl. 2 bodu 2 písm. c) a d) směrnice 2004/38.

155. Z výše uvedených úvah vyplývá, že v případě, kdy má dítě bulharskou státní příslušnost, nemůže Bulharská republika odmítnout vydat doklad totožnosti a nezbytné cestovní doklady dítěti žalobkyně v původním řízení v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38 s uvedením žalobkyně v původním řízení a její manželky jako rodičů dítěte s odůvodněním, že bulharské právo neuznává ani institut manželství mezi osobami stejného pohlaví, ani mateřství manželky biologické matky dítěte. Ze stejných důvodů nemůže ani odmítnout uznat rodičovské vztahy mezi tímto dítětem a oběma těmito ženami pro účely uplatňování sekundárního unijního práva týkajícího se volného pohybu občanů.

2. K porušení práv žalobkyně v původním řízení

156. Jak bylo připomenuto v úvodu této části, v nyní přezkoumávaném případě je žalobkyně v původním řízení buď biologickou matkou, nebo zákonnou matkou dítěte.

157. V tomto ohledu nelze mít zaprvé za to, že, pokud je žalobkyně v původním řízení biologickou matkou dítěte, pouhá povinnost odkrýt tyto informace pro účely uznání jejího rodičovského vztahu s její dcerou porušuje práva přiznaná občanům Unie na základě čl. 21 odst. 1 SFEU. Vzhledem k tomu, že otázka není harmonizována na úrovni Unie, toto ustanovení totiž nezaručuje občanovi Unie, že jeho přestěhování do jiného členského státu bude zcela neutrální, pokud jde o pravidla, která se na něj v dané oblasti vztahují¹⁰⁶. Za překážku volného pohybu nelze považovat jakékoli právní předpisy hostitelského členského státu občana Unie, které by byly méně příznivé než právní předpisy jeho domovského členského státu¹⁰⁷.

¹⁰⁵ – V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, body 47 až 50).

¹⁰⁶ – Ohledně článku 45 SFEU viz rozsudek ze dne 18. července 2017, Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, body 34 a 35).

¹⁰⁷ – V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta H. Saugmandsgaarda Øe ve věci *Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach* (C-437/17, EU:C:2018:627, bod 51).

158. Za těchto podmínek nelze případné porušení práva na ochranu soukromí nebo rozdílné zacházení ve vztahu k heterosexuálním párům, které by spočívalo v povinnosti zveřejnit tyto informace, posuzovat s ohledem na unijní právo, zejména na články 8 a 21 Listiny, ale pouze s ohledem na vnitrostátní (ústavní) právo. Vzhledem k tomu, že vydání rodného listu nenesou s sebou překážku volného pohybu, nepředstavuje totiž uplatňování unijního práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny¹⁰⁸.

159. Překážkou volného pohybu žalobkyně však je, jak bylo uvedeno výše, neexistence uznání její manželky jako rodiče dítěte¹⁰⁹.

160. Jak bylo přitom právě uvedeno, Bulharská republika není povinna na základě čl. 21 odst. 1 SFEU uznat takové rodičovství uvedené ve španělském rodném listu, i když to má za následek, že matka, která je jako matka zapsaná v uvedeném rodném listu a která není biologickou matkou dítěte, nebude na základě bulharského práva přiznáno postavení matky¹¹⁰. Nicméně, obdobně jako v případě úvah uvedených v bodech 108 až 114 tohoto stanoviska musí Bulharská republika uznat manželku žalobkyně v původním řízení jako „manželku“ žalobkyně v původním řízení ve smyslu čl. 2 bodu 2 písm. a) směrnice 2004/38¹¹¹, jakož i jako „předka v přímé linii“ dítěte ve smyslu čl. 2 bodu 2 písm. d) této směrnice.

161. Zadruhé, je-li žalobkyně v původním řízení zákonnou matkou dítěte, je skutečně pravda, že to předpokládá, že musela nejprve uznat své mateřství na základě článku 64 zákona o rodině. V tomto ohledu, i když musí být uložení tohoto jednání zajisté považováno za překážku jejího práva na volný pohyb¹¹², tato překážka musí být v každém případě a ze stejných důvodů jako jsou důvody, které byly uvedeny v předchozím bodě, považována za odůvodněnou.

3. Dílčí závěr

162. V případě, kdy má dítě bulharskou státní příslušnost, nemůže Bulharská republika odmítnout vydat s odůvodněním, že bulharské právo neuznává ani institut manželství mezi osobami stejného pohlaví, ani mateřství manželky biologické matky dítěte, doklad totožnosti a nezbytné cestovní doklady dítěti žalobkyně v původním řízení v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38, ve kterých jsou uvedeny žalobkyně v původním řízení a její manželka jako rodiče dítěte.

163. Ze stejných důvodů nemůže Bulharská republika ani odmítnout uznat rodičovský vztah mezi dítětem a jeho britskou matkou, jakož i postavení této matky jako „manželky“ žalobkyně v původním řízení pro účely uplatňování zejména směrnice 2004/38 a nařízení č. 492/2011.

E. K praktickému provedení povinností konstatovaných ve sporu v původním řízení (čtvrtá předběžná otázka)

164. Podstatou čtvrté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda tento soud musí odmítnout vzor rodného listu, který je součástí platných vnitrostátních právních předpisů, proto, aby jej nahradil vzorem, který umožňuje zápis dvou matek do kolonky „rodiče“. I pokud by tato

¹⁰⁸ – Viz *a contrario* rozsudky ze dne 18. června 1991, ERT (C-260/89, EU:C:1991:254, bod 43), jakož i ze dne 30. dubna 2014, Pflieger a další (C-390/12, EU:C:2014:281, bod 35).

¹⁰⁹ – V tomto ohledu viz zejména bod 64 tohoto stanoviska.

¹¹⁰ – Viz zejména dílčí závěr v bodě 133 tohoto stanoviska.

¹¹¹ – Viz obdobně rozsudek ze dne 5. června 2018, Coman a další (C-673/16, EU:C:2018:385, bod 51).

¹¹² – V tomto ohledu, ohledně důsledků uznání mateřství v souladu s článkem 64 zákona o rodině, viz body 34 a 63 tohoto stanoviska.

překážka splnění povinností, které by vyplynuly z rozsudku, který bude vydán, neměla vzniknout v případě, že Soudní dvůr přijme přístup navržený v tomto stanovisku, předkládající soud však bude muset - v případě, kdy má dítě bulharskou státní příslušnost - vyřešit praktický problém, že vystavení bulharského rodného listu je předpokladem pro vydání dokladu totožnosti¹¹³.

165. Je však třeba zdůraznit, stejně jako Komise, že unijní právo ukládá bulharským orgánům v tomto ohledu pouze povinnost dosáhnout určitého výsledku, a to vydání dokladu totožnosti, který dítěti umožní cestovat s každým ze svých rodičů individuálně. Je na vnitrostátním právním řádu členského státu, aby upravil podmínky pro dosažení tohoto cíle.

166. V této souvislosti je předkládající soud povinen v rámci svých pravomocí přijmout veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k zajištění splnění této povinnosti s přihlédnutím ke všem pravidlům vnitrostátního práva a za použití všech způsobů výkladu, které toto právo uznává¹¹⁴. Z toho vyplývá, že musí rovněž zvážit alternativní cesty, avšak v rozsahu, v němž to nepovede k uplatnění vnitrostátního práva *contra legem*.

167. V tomto ohledu se zdá, že doklad totožnosti může být vydán na základě rodného listu, v němž je uvedena pouze jedna z obou žen jako matka, protože podle vysvětlení bulharské vlády na jednání bulharský doklad totožnosti neuvádí jména rodičů. Postačuje tedy uvést obě ženy v cestovním dokladu, který doprovází doklad totožnosti dítěte pro účely identifikace jeho rodičů.

168. Kromě toho, jak uvedla Komise během řízení před Soudním dvorem, zdá se, že nelze vyloučit, že doklad totožnosti může být vydán na základě úředně ověřeného překladu španělského rodného listu do bulharštiny. V tomto ohledu je třeba zejména poznamenat, že bulharská vláda potvrdila, že vystavení bulharského rodného listu není podmínkou pro udělení bulharského státního občanství¹¹⁵. Rodný list tedy není nezbytný k založení práva dítěte požadovat vydání bulharského dokladu totožnosti, jelikož jeho státní příslušnost je doložena jinými prostředky, jako je důkaz biologického rodičovství ve vztahu k žalobkyni v původním řízení nebo uznání mateřství žalobkyni v původním řízení v souladu s článkem 64 zákona o rodině.

169. Je na předkládajícím soudu, aby posoudil výše uvedené a použil řešení, které je podle jeho názoru nejvhodnější k zajištění plného účinku práv, která pro žalobkyni v původním řízení a pro dítě vyplývají z čl. 21 odst. 1 SFEU.

VI. Závěry

170. S přihlédnutím k výše uvedeným úvahám navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na otázky položené Administrativen sad Sofia-grad (městský správní soud v Sofii, Bulharsko) následovně:

„1) Členský stát je povinen na základě čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS vydat dítěti, státnímu

¹¹³ – V případě, že dítě nemá bulharskou státní příslušnost, nejsou bulharské orgány oprávněny vydat mu doklad totožnosti podle čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/38; viz již bod 49 tohoto stanoviska.

¹¹⁴ – Viz například rozsudek ze dne 19. dubna 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278, body 30 a 31).

¹¹⁵ – V tomto ohledu viz body 32 a 33 tohoto stanoviska.

příslušníkovi tohoto členského státu, sezdaného páru dvou žen, které jsou v rodném listu vydaném členským státem narození a bydliště uvedeny jako matky tohoto dítěte, doklad totožnosti a nezbytné cestovní doklady, ve kterých jsou uvedeny obě tyto ženy jako rodiče tohoto dítěte, i když právo členského státu původu dítěte nestanoví ani institut manželství mezi osobami stejného pohlaví, ani mateřství manželky biologické matky dítěte.

Článek 21 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že ze stejných důvodů tento členský stát nemůže ani odmítnout uznat rodičovské vztahy mezi tímto dítětem a oběma ženami určenými jako jeho rodiče v rodném listu vydaném členským státem bydliště pro účely výkonu práv dítěte založených sekundárním unijním právem týkajícím se volného pohybu občanů.

- 2) Článek 21 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát nesmí odmítnout uznat rodičovské vztahy založené v rodném listu jiného členského státu, mezi jednou z jeho státních příslušnic, její manželkou a jejich dítětem, pro účely výkonu práv této státní příslušnice založených sekundárním unijním právem týkajícím se volného pohybu občanů s odůvodněním, že vnitrostátní právo členského státu původu této ženy nestanoví ani institut manželství mezi osobami stejného pohlaví, ani mateřství manželky biologické matky dítěte. To platí bez ohledu na to, zda je státní příslušnice tohoto členského státu biologickou nebo zákonnou matkou tohoto dítěte na základě práva jejího členského státu původu a státní příslušnosti dítěte.
- 3) Uplatňování národní identity ve smyslu čl. 4 odst. 2 SEU může odůvodňovat odmítnutí uznat rodičovství k dítěti ve vztahu k sezdanému páru dvou žen, založené rodným listem vydaným členským státem bydliště dítěte, pro účely vystavení rodného listu jeho členského státu původu nebo členského státu původu některé z těchto dvou žen, který určuje rodičovství k tomuto dítěti ve smyslu rodinného práva tohoto posledně uvedeného členského státu.
- 4) Právní následky vystoupení Spojeného království z Unie na základě článku 50 SEU nemají vliv na řešení sporu v původním řízení.“